खार्पूनाथ गाँउपालिका

बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको वार्षिक प्रतिवेदन २०७४/७५

Multi Sector Nutrition Plan Annual Report 2074/75

खार्पूनाथ गाँउपलिका हुम्ला

२०७५ असार २०

खार्पूनाथ गाँउ कार्यपालिकाको कार्यालयद्धारा तयार पारिएको बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको वार्षिक प्रतिवेदन २०७४/७५

स्थानीय उत्पादन तथा पौष्टिक तत्त्वको स्रोतहरु (औखर ,मार्शे)

विषय-सूची

अध्यक्षको भनाई iii

उपाध्यक्षको भनाई iv

बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको सम्बन्धमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको भनाई v

स्वास्थ्य संयोजकको कलम बाट vi

कृतज्ञता vii

प्रतिबद्वता viii

परिचय 1

नेपालमा पोषण तथा खाद्यको सुरक्षाको अवस्था 2

बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको औचित्य 2

बहुक्षेत्रीय पोषण योजना 3

उद्देश्य 4

जिल्लामा पोषण तथा खाद्य सुरक्षाको अवस्था 4

बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको खार्पूनाथ गाँउपालिकाको अवस्था 4

खापुनाथ गाँउपालिकाको जनसंख्या (जनगणना २०६८अनुसार) र क्षेत्रफल 6

स्थानीयस्तरमा उपलब्ध खाद्यन्न र त्यसमा पाईने पौष्टिक महत्व 6

बहु क्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम खार्पूनाथमा कार्यान्वयनको संक्षिप्त विवरण 7

पोषणको स्थिती-पाँच वर्ष मुनिका बालवालिकाहरु 7

स्थानीय तहमा रहेका सेवा केन्द्र तथा संस्थाको विवरण 7

खार्पूनाथ गाँउपालिकामा बहु क्षेत्रिय पोषण कार्यक्रम लागु भएको/नभएको वडाको नक्सा 13

कार्यक्रमको चुनौती/समस्याहरु 17

उपलब्धि 17

कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन गरिनु पर्ने प्रयासहरु/सुझावहरु 19

कुपोषण घटाउने रणनितिक कार्यक्रम 19

कार्यक्रममा समावेश गरिनु पर्ने पक्षहरु 21

बहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तरगतका क्षेत्रगत क्रियाकलापहरु 21

१. कृषि क्षेत्र 21

२. पशुपंक्षी क्षेत्र 21

३. शिक्षा क्षेत्र 22
४.खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्र 22
५.महिला बालवालिका क्षेत्र 23
६.स्थानीय सुशासन 23
निष्कर्ष : 24
स्थानीय तहको पोषण पार्श्वचित्र 25

अध्यक्षको भनाई

अन्तराष्ट्रिय रुपमा नै कुपोषणको समस्या निराकरण गर्ने कार्यलाई सामाजिक,आर्थिक तथा मानवीय विकासका साथै दिगो विकासका लक्ष्य प्राप्त गर्ने आधारको रुपमा लिईएको छ ।कुपोषणवाट सृजना हुने स्वास्थ्यसम्वन्धी समस्याहरु गम्भीर ,दुरगामी तथा अपूरणीय किसिमको हुने अध्ययन अनुसन्धानले देखाएको छन्।नेपालमापाँच वर्षमुनिकालगभग ३६ प्रतिशत बालबालिकाहरु पुड्कोपन तथा १० प्रतिशत बालवालिकाहरु ख्याउटेपनवाट प्रभावित छन् ।यसवाट सामाजिक तथा मानवीय विकासका लागि नेपालले क्षेत्रीय तथा अन्तराष्ट्रिय जगतमा व्यक्त गरेका प्रतिवद्धताहरुलाई पूर्णता दिने कार्यमा सम्वद्ध सवैको थप प्रयास आवश्यक छ ।

कुनै पनि मुलुकको समृद्धि त्यो मुलुकको स्वास्थ्य तथापोषणसंग जोडिएको हुन्छ ।पोषणका सूचकहरु मानव विकासका संकेतहरु संग जोडिएका हुन्छन् ।वाल मृतुदरको ४५ प्रतिशत हिस्सा कुपोषणले ओगटेको हुन्छ ।मानव जीवनको प्रवेशद्धारको रुपमा रहेको १००० दिनको अवधिमा महिला तथा बालवालिकाहरुलाई सहयोग गर्न यस गाँउपालिकामा हालसालै मात्र सन्चालन भएको राष्ट्रिय योजनाआयोगको नेतृत्वमा सातवटा विषयगत मन्त्रालय मार्फत सन्चालन हुने बहुक्षेत्रीय पोषण योजना कार्यक्रमले पोषण केवल स्वास्थ्य क्षेत्रको मात्र नभएर यस संग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने कृषि,पशु,शिक्षा,महिला विकास ,खानेपानी तथा सरसफाई र नीति तथा स्थानीय तहका क्रियाकलापहरुलाई पनि सरोकार राख्ने गर्दछ ।महिला तथा बालबालिकाहरुमा प्रोटिन तथा क्यालोरीको अभावमा कुपोषण घटाउनु चुनौतीको रुपमा रहेको छ ।अझै यस गाँउपालिकामा महिला तथा बालवालिकाहरु शीघ्र कुपोषणको सिकारमा रहेका छन् भने न्यूनपोषणको कारणले पुड्कोपन ,ख्याउटेपन र कमतौल जस्ता समस्याहरु देखा परेका छन् ।त्यसैले राष्ट्रिय लक्ष्यलाई पुरा गर्न यस जिल्ला अन्तर्गत खार्पूनथ गाँउपालिकाको पोषणको वास्तविक तथ्यांकको आवश्यकता महशुस भएकोले कार्यक्रम संन्चालनको लगतै प्रतिवेदन तयार हुन लागेकोमा मलाई अत्यन्त खुशी लागेको छ ।यस मार्फत यस गाँउपालिकाको वास्तविक पोषण ,कुपोषणको अवस्था ,महिला तथा बाल मृतुदरको अवस्था स्थानीय स्तरमा उपलब्ध पौष्टिक पदार्थ ,खानपान र बानि व्यवहार परिवर्तनको आवश्यकता जस्ता विविध पक्षको जानकारी मूलक सूचनाहरु उपलब्धहुनेछन्।जसले गर्दा लक्षित वर्गको मागमा आधारित आवश्यक कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्नेछ ।जसको फलस्वरुप यो पोषण प्रतिवेदनले गाँउपालिकाको सर्वोत्वम हितको लागि फलदायी हुनेछ भन्ने विश्वास लिएको छु ।यस योजनाले आगामी ५ वर्षमा दीर्घ कुपोषणलाई हालको ३६%वाट २८% मा झारी माँनव पूँजी एवंम सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा पर्नसक्ने नकरात्मक प्रभावलाई कम गर्ने लक्ष्य लिएको छ ।साथै महिला ,बालबालिका तथा किशोरीहरुमा हुने न्यून कुपोषणका समस्या न्यूनीकरण गर्न प्रवर्नाद्धत्मक ,निरोधात्मक तथा उपचारात्मक सवै उपायहरु कार्यान्वयनमा ल्याउन सम्वन्धित स्थानीय तहका यस कार्यक्रमको ठूलो भूमिका रहनेछ । अन्तमा यस कार्यक्रम संन्चालनको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नु हुने ,यस कार्यक्रमका सम्पर्क व्यक्ति सवैलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

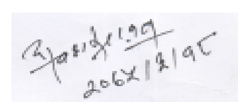

कर्ण बहादुर रावल
अध्यक्ष
खार्पूनाथ गाँउपालिका

उपाध्यक्षको भनाई

नेपालका महिला तथा बालवालिकाहरु न्यूनपोषण र अधिक पोषण दुवै प्रकारका कुपोषणसम्वन्धि समस्यावाट पिडित छन् । यद्यपी अधिक पोषणको तुलनामा न्यून पोषणको समस्या धेरै छ ।न्यून पोषणको समस्या प्रजनन उमेरका महिला तथा पाँच वर्षमूनिका बालवालिकाहरुमा व्याप्त छ ।न्यून पोषण हुनुमा पोषिला विविध प्रकारका खानेकुरामा पँहुच नहुनु वा भएको खाद्यवस्तु उचित तरीकाले उपभोग नगर्नु , अशुद्धखानेपानी तथा न्यून सरसफाईवाट हुने सङक्रामण रोगहरु तथा त्यसको समयमै उपचार नहुनु ,उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाको उपभोग नगर्नु ,अधिक कार्यवोझ तथा न्यून चेतनाजस्ता विविध कारणहरु जिम्मेवार छन् ।पाँच वर्ष मुनिका बालवालिकाहरुमा पुड्कोपन,ख्याउटेपन उमेरअनुसार कमतौल,प्रजनन उमेरका महिलाहरुमा रक्तअल्पता तथा दीर्घशक्ति कमी न्यूनपोषणसम्वन्धी मूख्य समस्याहरु हुन् ।पोषणको दृष्टिकोणले गर्भावस्थादेखि दुई वर्षको अवधि धेरै महत्त्वपूर्णहुन्छ जसलाई "सुनौलो हजार दिन" भनिन्छ ।यो अवधिमा गर्भवती आमा र बच्चा जन्मिएपछि सुत्केरी आमा र बच्चालाई खुवाईने खानेकुरा एवमं स्याहार-सुसारले बच्चाको समग्र वृद्धि र विकासमा महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेको हुन्छ ।त्यसैले शिशु तथा वाल्यकालीन पोषणमा स्तनपान,पूरक खाना ,स्याहार-सुसारसम्वन्धी बानी-व्यवहार,सरसफई,स्वस्छता,खाद्य सुरक्षा ,संक्रमणको अवस्थामा समुचित उपचारजस्ता विषयहरुलाई एककृत रुपमा सम्वोधन हुनेगरी कार्यक्रम तर्जुमा गरी यस गाँउपालिकामा संन्चालन गरिएको छ ।जसले गर्दा स्थानीय स्तरकी १००० दिनकि आमा तथा किशोरीहरुको सामाजिक,आर्थिक र शारीरिक तथा वौद्धिक विकासमा टेवा पुगेको देखिन्छ ।

आगामि आ.व. मा यस्ता ग्रामीण महिलाको प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन अति आवश्यक देखिन्छ ।आगामी आ.व. मा यस कार्यक्रमलाई २ वडामा मात्र संन्चालन नगरी यस गाँउपालिकाका ५ वटै वडाहरुमा संन्चालन हुन नितान्त आवश्यक देखिन्छ ।जसले गर्दा महिला तथा किशोरीहरुको स्तर वृद्धि मात्र नभई आम समुदायको स्वास्थ्य,कृषि ,पशु शिक्षाहु, खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्र , महिला तथा बालवालिकाको क्षेत्र तथा स्थानीय सुशासनको क्षेत्रमा समेत फाईदा पुग्नेमा शङ्का छैन् ।आगामी दिनमा यस्ता कार्यक्रमले निरन्तरता पाउनेछ भन्ने विश्वास लिएकी छु । अन्तमा यस कार्यक्रमलाई सफल पार्न प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग गर्ने सवैमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

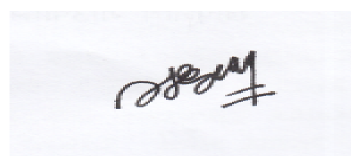

सिन्धु हमाल (शाही)
उपाध्यक्ष
खार्पूनाथ गाँउपालिका हुम्ला

बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको सम्बन्धमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको भनाई

२०७२ साल असोज १ गते जारी भएको नेपालको संविधानले मुलुकलाई संघीयतामा आधारित शासन व्यवस्थाको परिकल्पना गर्दै सोही अनुरूप तीन तहको सरकारको संरचना निर्धारण गरेको छ। संविधानको कार्यान्वयनको क्रममा स्थानीय, प्रदेश र संघ तीनवटै तहको निर्वाचन सम्पन्न भै प्रत्येक तहको जनप्रतिनिधिमुलक संस्था (सदन) र सरकार (कार्यपालिका) को गठन भइसकेको छ। स्थानीय तह पुनर्संरचना भई साविको स्थानीय निकाय हाल स्थानीय तह/ सरकारको स्वरूप धारण गरेको छ। नेपालको संविधानको भाग ५ धारा ५६ मा राज्यको संरचनाको व्यवस्था गरी जसमा संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको हुने भनी उल्लेख गरिएको छ। जहाँ स्थानीय तह अन्तर्गत नेपालको संविधान बमोजिम स्थापति गाँउपालिका, नगरपालिका र जिल्ला सभा पर्दछन्। नेपालको संविधानको धारा ९५ (३) बमोजिम स्थापित स्थानीय तहमा साविकमा नेपाल सरकार, राष्ट्रिय योजना आयोगले तर्जुमा गरेको बहुक्षेत्रिय पोषण योजना कार्यक्रम हस्तान्तरण गरी वार्षिकरूपमा रकम विनियोजन गरी सोको कार्यान्वयनको लागि स्थानीय तहमा बजेटको अख्तियारी हस्तान्तरण गरेको छ। र हाल सोही व्यवस्था तथा अन्य अभ्यास बमोजिम बहुक्षेत्रिय पोषण कार्यक्रम पनि स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भई स्थानीय आवश्यकता र सक्षमतामा आधारित कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यन्वयनको अवस्थामा छ। कुपोषणलाइ स्वास्थ्य क्षेत्रको एकल प्रयासले मात्र समा गर्न सम्भव हुँदैन भन्ने कुरा विभिन्न अध्ययनले पुष्टी गरेको र सोही अनुसार बहुक्षेत्रिय पोषण योजना (२०१३-२०१८) तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको हो। स्वास्थ्य तथा गैहस्वास्थ्य क्षेत्रबाट एकीकृत तथा समन्वयात्मक रूपले कार्यान्वयन भइरहेको बहुक्षेत्रीय पोषण योजना (२०१३-२०१७) बाट प्राप्त उपलब्धिलाइ जगेर्ना गर्दै यस प्रयत्नलाइ निरन्तरता दिन बहुक्षेत्रीय पोषण योजना दोस्रो (२०७५/७६-२०७९-८०) तर्जुमा गरिएको छ। विभिन्न विषयगत मन्त्रालयहरू र विकास साझेदारहरूको सहभागितामा तर्जुमा गरिएको बहुक्षेत्रीय पोषण योजना दोस्रो (२०७५/७६-२०७९/८०) को प्रभावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न केन्द्रमा सात वटा विषयगत (स्वास्थ्य, कृषि, पशुपंक्षी, शिक्षा, खानेपानी तथा सरसफाइ, महिला बालबालिका तथा समाज कल्याण, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय) क्षेत्रहरू, विकास साझेदार निकायहरू तथा अन्य सरोकारवालाहरूको सामूहिक प्रयासबाट बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको तर्जुमा र कार्यान्वयन गरिएकोछ। हाल स्थानीय तहमा पनि माथि उल्लेखित विभिन्न बहुक्षेत्र, विषयगत क्षेत्रको सहभागितामा कार्यक्रम/ योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने प्रयत्न गरिएको छ। हाल केन्द्रले उक्त योजना स्थानीय तहमा कार्यान्वयन गर्न प्रत्येक आ.व.मा निश्चित रकम (बजेट) अख्तियारी सहित हस्तान्तरण गर्ने गरेको छ। सोही प्रयास अनुरूप यस खार्पूनाथ गाँउपालिकामा आ.व. २०७४/०७५ मा रू ११ लाख अख्तियारी आएको र सो रकमको बाँडफाँट गरी वार्षिक विकास कार्यक्रम तर्जुमा गरी यस खार्पूनाथ गाँउपालिकाको वडा नं. ०२ र ०३ मा कार्यान्वयन गरिएको थियो। सो कार्यक्रम सिधै स्थानीय सरकारको माध्यमबाट तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दा प्रभावकारी भएको कुरा सर्वविदि्तै छ। आगामी आवमा उक्त कार्यक्र यस खार्पूनाथ गाँउपालिकाको सबै वडामा लागु गर्ने प्रतिबद्दता पनि सबै जनप्रतिनिधिबाट व्यक्त भएकै छ। यस बहुक्षेत्रीय पोषण योजना कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, पोषण तथा खाद्य सुरक्षा नेपाल, यूरोपियन यूनियन, यूनिसेफ, खार्पूनाथ गाँउपालिकाका सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, विकास साझेदार निकाय तथा सरोकारवाला सबैलाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

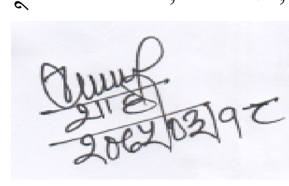

चन्द्रविर शाही
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
खार्पूनाथ गाँउपालिका हुम्ला

स्वास्थ्य संयोजकको कलम बाट

खार्पूनाथ गाँउपालिका वडा नं. २ थाली र वडा नं. ३ रायामा २०७४ साल असोज महिना देखि लागूभई त्यंहाका जनताहरुको पोषण स्थिति सुधार ल्याउनका लागी खार्पूनाथ गाँउपालिका लागी परेको छ ।त्यसैअनुरुपबहु क्षेत्रीयपोषण योजना अर्थात (MSNP) निर्माण भएको छ ।राष्ट्रिय योजना आयोगकोसंयोजकमा लागू भईरहेको स्वास्थ्य ,कृषि,शिक्षा,खानेपानी,स्थानीय सुशासन,महिला बालवालिका र पशु पंछि मन्त्रालय जनहित क्षेत्रहरुवाट संभव हुने प्रमाणको आधारमा पोषण लक्षित संवेदनशील कार्यक्रम संन्चालन गर्नु पर्ने भएको छ ।विषयगत मन्त्रालयहरुको उद्देश्यलाई साकार पार्दै आगामी ५ वर्षमा एक तिहाईले आमाहरुको BMI मा सुधार ल्याउनु र बालवालिकाको पुड्केपन लाई न्यून पार्नु महत्वपूर्ण भूमिका रहेको छ ।

बहु क्षेत्रीय पोषण योजना अनुसार स्वास्थ्य क्षेत्रवाट कार्यान्वयन गरिएका पोषण लक्षित कार्याक्रम र अन्य क्षेत्रवाट कार्यान्वयन गरिएका पोषण संवेदनशील कार्यक्रमहरुवाट गर्ववति आमाहरु र वालवालिकाहरु गर्भमा हुँदा देखि २४ महिना सम्मको उमेरमा हुने पोषण आवश्यकतालाई संम्बोधन गर्दै न्यून पोषणमा सुधार ल्याउनु यसको लक्ष्य रहेको छ । पोषण लक्षित कार्यक्रमले परिवार र समुदायमा देखा पर्ने न्यून पोषण तत्कालिन कारणहरु पत्ता लगाई उचित खानाको तरिका र सेवन,संकमण रोगहरुको व्यवस्थापन र रोगथाम द्धारा मातृ शिशु तथा बालबालिकाको पोषण अवस्थालाई सुधार गर्नु पर्ने छ ।पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत उचित खानाको पहुंचमा सुधार खानाको उपलब्धता, खाद्यको सुरक्षा, सरसफाई र सफा पानीको पहुंच वानी व्यवहारमा परिवर्तन ल्याउनु पर्ने छ । यस योजनाले सरकारी क्षेत्रको क्षमतालाई समृद्द गर्दै सामुदायीक तहवाट हुने पोषण कार्यक्रमलाई समानपातिक ढङ्गले अगाढि बढाउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह हुनेछ । पालिका स्तरिय बहु क्षेत्रीय पोषण समन्वय समिति गठन र वडा स्तरिय बहु क्षेत्रीय पोषण समन्वय समिति गठन भई १००० हजार दिनका आमाहरुलाई स्थानीय स्तरमा कार्यक्रमको तर्जुमा कार्यान्वयन अनुगमन तथा मूल्याङ्कन संस्थागतको बहु क्षेत्रीय रुपरेखाको परिकल्पना गरिएको छ ।

पोषक तत्व हरेक व्यक्तिको जीवनमा अपरिहार्य हुन्छ । पोषण सम्वन्धि बानी व्यवहारहरु स्थानिय कृषि प्रचलनहरु खानाको उपलब्धता पोषण सम्वन्धि संस्कृति प्रचलनहरुवाट पोषण प्रवाहित हुने भएकोले पोषण अवस्थालाई सुधार गर्न खानाको उपलब्धता ल्याउनु र पोषण सम्वन्धि जानकारी फैलाउनु आवश्यक भएकाले स्थानिय तहमा जनप्रतिनिधि महिला स्वास्थ्य स्वंयम सेवीका सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरुले योगदान गर्ने छन् भन्ने अपेक्षा राखेको छु ।

रुद्रबिर शाही
स्वास्थ्य संयोजक
खार्पूनाथ गाँउपालिका हुम्ला

बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम संघिय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय मार्फत दातृ निकाय र विकास साझेदार संघ संस्थाहरु (पोषण तथा खाद्य सुरक्षा नेपाल, यूरोपियन यूनियन, यूनिसेफ) ले संयुक्त रुपमा दूर्गम तथा पिछडिएको क्षेत्रमा कुपोषणको कारणले अति शीघ्र,मध्यम, कुपोषण , रक्त अल्पता ,पुड्कोपन ,ख्याउटेपन ,उमेर अनुसारको कम तौल जस्ता समस्याले ग्रसित भई शारीरिक,मानशीक तथा वौद्धिक रुपमा अस्वस्थ्य भएको सन्दर्भमा यस्ता कार्यक्रम स्थानीय स्तरमा बढी प्रभावकारी हुने देखिन्छ । फलस्वरुप यस कार्यक्रमले १००० दिनका आमा ,किशोरीहरु ,बालवालिका तथा गर्भवति आमा महिलाहरुलाई सहयोग पुर्याउने छ। यस गाँउपालिका स्थानीय खाद्ध पौष्टिक तत्त्वको भण्डारण भएता पनि स्थानीय स्तरमा उचित खानपानमा विज्ञताको कमिले पोषणमा असर पारेकोछ ,यसलाई न्यूनिकरण गर्नको लागि जनचेतनामूलक सन्देश प्रशारण ,हरेक वार चार खानेकुराको परिकार १००० दिनका आमालाई जानकारी हुनु , गर्भ अवस्था चेक जाँच, नियमित स्वास्थ्य चेकजाँच जस्ता स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार ल्याउने विषयप्रति हाम्रो समाजमा विभिन्न किसिमका कुरिति,कुसंस्कारहरु छन् ।यस्ता कार्यक्रमले पोषणमा पारेको असर वारे स्थानीय स्तरमा चेतना फैलिएको छ।

स्थानीय स्तरमा परमपरागत रुपमा पाल्दै आएका पशु वस्तुलाई पालन प्रणालीमा सुधार ल्याई नस्ल सुधार जस्ता महत्त्वपूर्ण कार्यक्रम समेटिनु पर्ने देखिन्छ। यस क्षेत्र भौलोलिक क्षेत्रफलका हिसावले नेपलाको सवभन्दा ठूलो भूभाग ओगटेकोले व्यवसायीक पशु चौपाय पालनको लागि प्रशस्त क्षेत्रफलमा चरन क्षेत्र रहेता पनि परम्परागत पशुपालनकै कारण व्यवस्थित दूग्ध विकास हुन सकेको छैन यस अलवा हिउदे समयमा घरमा पशु वस्तु पालन गर्नु ,वर्षे समयमा उच्च हिमाली क्षेत्रमा पशु पालन गर्नाले दूध प्रयोग गर्न सकेको छैन ,स्थानीय स्तरमा उत्पादित दूग्धजन्य पदार्थले उचित किसिमले बजार व्यवस्थापन हुन सकेको छैन। पशु पालन मलको लागि प्रयोग हुदै आएकोमा दूधको विकास तथा दूध किनबेच गर्ने वानीको विकास समेत भईसकेको छैन् ।जसले गर्दा कुपोषणको मात्र वृद्धि भएको देखिन्छ। यहाँ दूध नस्ल सुधार लगाएत अन्य पोषिलो खाने बानिमा सुधार ल्याउन सकेको खण्डमा स्थानीय तह सम्म यस कार्यक्रमको प्रभावकारीका बढि देखिनेछ।

अव देखि पोषण तथा खाद्ध सुरक्षा कार्यक्रम स्थानीय सरकारको प्रथामिकता परेको छ। स्थानीय सरकारले पोषण सम्वन्धि योजना बनाउँदा स्थानीय आवश्यकता ,परिवेश विविध क्षेत्रलाई समेटिने गरी बनाईनु पर्नेछ। यसै सन्दर्भमा पोषण योजना बनाउने क्रममा यस खार्पूनाथ गाँउपालिकाले स्थानीय तहको पोषण पार्श्वचित्र (प्रोफाईल) बनाइसकेको छ र पोषणसम्बन्धी नेपालले सन २०३० सम्म कुपोषणलाई अन्त्य गर्ने अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्दता व्यक्त गरेको छ साथै यस खार्पूनाथ गाँउपालिकाले पनि मिति २०७४ श्रावण ४ गते गाँउपालिका स्तरीय पोषणसम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रममा गाँउपालिकाका नवनिर्वाचित पदाधिकारीहरू, विषयगत कार्यालयका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरूले षोषणसम्बन्धी स्थानीय प्रतिबद्दता जाहेर गरेका छन्। यस गाँउपालिकाले उक्त प्रतिबद्दतालाई कार्यान्वयन गर्ने क्रममा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, विकास साझेदार निकाय तथा दातृ निकायबाट आगामी दिनहरूमा यस गाँउपालिकाले सहयोगको अपेक्षा गर्दछ।

विगतमा सञ्चालित बहुक्षेत्रिय पोषण योजनाको कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयनका क्रममा सहयोग गर्ने विकास साझेदार निकाय (संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, पोषण तथा खाद्य सुरक्षा नेपाल, युनिसेफ, युरोपियन युनियन) लाई यस गाँउपालिकाले हार्दिक आभार प्रकट गर्दछ।

खार्पूनाथ गाँउपालिका

गाँउ कार्यपालिकाको कार्यालय, हुम्ला

खार्पुनाथ गाउपालिका
हुम्ला
६ नं. प्रदेश, नेपाल

प्रतिबद्धता

२०७४ साउन ४

नेपालमा मातृ शिशु पोषण स्थितिमा सुधार ल्याउन नेपाल सरकार, संयुक्त राष्ट्र संघीय निकायहरू, विकास साझेदारहरू, निजी क्षेत्र र नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरूबाट २०६९ साल असोज ४ गते प्रतिवद्धताको घोषणा पत्रमा हस्ताक्षर गर्दै बहुक्षेत्रीय पोषण योजना २०६९-२०७३ कार्यान्वयन भईरहेको छ । नेपालले सन् २०३० सम्ममा कुपोषणलाई अन्त्य गर्ने अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धता व्यक्त गरेको छ । विगतमा स्थानीयस्तरमा जिल्ला समन्वय समितिको (साविकको जिल्ला विकास समिति) संयोजनकारी भूमिकामा स्थानीय निकाय र विषयगत कार्यालयहरु मार्फत यो योजना कार्यान्वयनमा रहेकोमा हाल नया संविधान जारी भई संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका अधिकारहरु स्पष्ट भई आएका छन । आज यो कार्यक्रमको सफल कार्यन्वयनको कर्तव्य हाम्रो भएको छ । आज मिति २०७४ **साउन** ४ गते यस गाउपालिकाका निर्वाचित पदाधिकारीहरु हामी बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको अभिमुखिकरणमा उपस्थित भई निम्नानुसारका क्रियाकलाप पूर्ण रुपमा कार्यान्वयन तथा सहभागिता जनाई गाउपालिकामा यस योजना सफल सञ्चालन गर्ने प्रतिवद्धता जाहेर गर्दछौं ।

प्रतिवद्धताः

१. सबै बालबालिकालाई अनिवार्य विद्यालय जाने वातावरण सृजना गरि गुणस्तरीय शिक्षाको व्यवस्था गर्नेछौं ।
२. निशुल्क तथा गुणस्तरीय उपचारका लागि प्रत्येक वडामा स्वास्थ्य चौकीमो प्रसुती सेवा उपलब्ध गराउन सहयोगि भुमिका निवार्ह गर्नेछौं ।
३. गर्भबती तथा सुत्केरी आमालाई पोषण भत्ता प्रदान गर्नेछौं ।
४. पालिका भित्र स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था सुनिश्चित गर्नेछौं ।
५. अभिमुखिकरणमा प्राप्त ज्ञान सीप र साझा बुझाईलाई व्यवहारमा लागु गर्न सदा तत्पर रहनेछौं ।
६. विभिन्न तहमा भएका प्रतिवद्धता, कार्ययोजना र समन्वय संयन्त्रसहित कार्यान्वयनको सुनिश्चितताका लागि सहयोगी निकायबाट प्राप्त सहयोगलाई समेत मूलप्रवाहीकरण गर्दै प्रभावकारी अनुगमन गर्न अघि बढ्नेछौं ।
७. सवैस्तरमा बहुक्षेत्रीय पोषण योजना तर्जुमा गरी त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा अनुगमन, सुशासन र पारदर्शिताको सुनिश्चितता गर्ने छौं ।
८. यो योजना सञ्चालन गर्न संघीय, प्रादेशिक, अन्य स्थानीय तह लगायत विकास साझेदार एवंम् सरोकार निकायसँग सार्थक समन्वय गर्नेछौं ।
९. स्वस्थ्य सफा र पुर्ण पोषणयुक्त घर, गाउँ, वडा अभियान सञ्चालन गर्दै आगामी ५ बर्ष भित्र यस खार्पुनाथ गाउपालिकालाई कुपोषणमुक्त गर्नेछौं ।

गाउपालिका स्तरीय अभिमुखिरण ***२०७४ साउन ४, खार्पुनाथ, हुम्ला ।***

परिचय

पोषण भन्नाले शरीरले खानाको उपभोगसम्वन्धि विज्ञानलाई बुझाउँछ । खानाको उपभोग भन्नाले खाना चपाउनु,निल्नु,शरीरले सोस्नु भन्ने बुझिन्छ ।शरीरलाई आवश्यक पर्ने पोषणतत्त्वहरुको मात्रा कम वा वढी भएर शरीरमा पर्ने असरको अवस्थालाई कुपोषण भनिन्छ ।सामान्यतया कुपोषण र न्यूनपोषणलाई एउटै शब्द बुझाउने शब्दहरुको रुपमा प्रयोग गरिएको पाईन्छ । कुपोषणले न्यूनपोषणका अवस्थाहरुको साथै अधिक तौल तथा मोटोपनको अवस्थालाई पनि बुझाउँछ ।न्यून पोषण भन्नाले पुड्कोपन,कम तौल,ख्याउटेपना तथा सूक्ष्म पोषकतत्त्वको कमीले हुने अवस्थाहरुलाई बुझाउछ ।अत्यधिक चिल्लो,गुलियो,नुनिलो खाना खाएका कारणले तथा निष्कृय जिवनशैली कारणले हुने बढी तौल र मोटोपनाको अवस्थालाई अधिक पोषण भनिन्छ ।कुपोषण हुनुमा स्वास्थ्य ,स्याहार-सुसार खाद्य सुरक्षा,शिक्षा,खानेपानी तथा सरसफाई,स्रोतको पहुँच,सशक्तिकरण जस्ता कारणहरु जिम्मेवार रहेका हुन्छन् ।त्यसैले कुन खाद्य वस्तु उत्पादन वा खरीद गर्ने,के कस्तो खानेकुरा खाने ,पोषणको दृष्टिकोणले जोखिममा हुने वर्गको स्याहार सुसार के कसरी गर्ने भन्ने कुराहरुले पोषण अवस्थामा प्रत्यक्ष प्रभाव पारेको हुन्छ ।जीवनको पहिलो १००० दिन (गर्भावस्थाको पहिलो दिन देखि बच्चा जन्मिएको दुई वर्ष सम्म) पोषणको अवस्था सुधार गर्ने सुनौलो मौका हो ।यो अवधिमा बच्चाहरुको शारीरिक,बौद्धिक तथा संवेगात्मक विकासको सुरुवात द्रुत गतिले हुन्छ । यो अवधिमा हुन नसकेको वृद्धि विकास त्यसपछि हुन सक्दैन ।त्यसैले पोषणसंग सम्वन्धित क्रियाकलापहरु अन्य १००० दिनमा उमेर समुहका बालबालिका तथा महिलाहरुलाई लक्षित गरेर कार्यान्वयन गर्नु पर्ने हुन्छ ।कुपोषणको समस्या समधान गर्न बहुक्षेत्रगत कार्यहरु गर्न जरुरी हुन्छ भन्ने तथ्यलाई विश्वव्यापी रुपमा स्वीकार गरिएको छ ।बहुक्षेत्रीय अवधारणाअनुरुप विभिन्न क्षेत्रगत निकायको समन्वय र सहकार्यमा यो योजना कार्यान्वयन भएकाले पोषणसम्वन्धी कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरुमा प्रथामिकताका साथ बजेट रकम वृद्धि गर्नमा समेत यसले मद्दत पुगेको छ । योजना कार्यान्वयनका लागी क्षेत्रगत निकायहरुसंग समन्वय र सहकार्य गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगले नेतृत्त्वदायी भूमिका निर्वाह गरिरहेको र राष्ट्रिय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सचिवालयले सहयोगी भूमिका निर्वाह गरिरहेको छ। यसले नियमित रुपमा गरिने योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा क्षेत्रगत मन्त्रालय र विकास साझेदारबीच समन्वय तथा सहकार्य जस्ता कार्यहरु गर्न थप सहयोग पुगेको छ ।बहुक्षेत्रीय पोषण योजनासंग सम्वन्धित क्षेत्रगत मन्त्रालयहरुसंग आवद्द भई योजना तर्जुमा गरी कार्य गर्दा योजना तर्जुमाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नुका साथै आर्थिक मितव्ययिता कायम गर्न सकिन्छ ।बिकास साझेदारहरुबाट प्राप्त सवै सहयोगहरुलाई बहुक्षेत्रीय अवधारणाअनुसार नेपाल सरकारको बजेट प्रणालीमार्फत सरकारी संयन्त्रद्धारा खर्च हुने व्यवस्था अनिवार्य रुपमा गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

कार्यक्रमको सम्पन्न प्रतिवेदन

कार्यक्रमको नाम : बहु क्षेत्रीय पोषण योजना कार्यान्वयन तथा पोषण प्याकेज कार्यक्रम ।

स्वीकृत वजेट खर्च शिर्षक नं. : २६६१२/1100000।-

कार्यक्रमको संक्षिप्त परिचय तथा उद्देश्य : मातृ शिशु पोषणको स्थितिमा सुधार ल्याउने सम्वन्धमा प्रमुख क्षेत्रगत तहहरुको क्षमता सुढृढीकरण गरी बहु क्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमहरुको तर्जुमा कार्यान्वयन र अनुगमन गर्न सामार्थ बनाउने

कार्यक्रमको संचालन स्थान र मिति : खार्पूनाथ २ थाली र खार्पूनाथ ३ राया , २०७४ श्रावण देखि २०७५/३/(१-५) गते सम्म ।

कार्यक्रममा संलग्न जनशक्तिको नामावली : रुद्रविर शाही , जैमल शाही , काली बहादुर शाही , जनप्रति निधिहरु

कार्यक्रमको सबल पक्ष : स्थानीय स्तरमा निति तथा योजना र बहु क्षेत्रिय समन्वयमा सुधार आएको हुनेछ । पोषण लक्षित वा पोषण संवेदनशिल सेवाहरुको उच्चतम प्रयोग गर्न व्यबहारमा सुधार हुनेछ ।

कार्यक्रम सुधार गर्नु पर्ने पक्ष : क्षेत्रगत तथा स्थानीय तहका निकायहरुको बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई नितिगत रुपमा भूमिका निर्वाह गर्नु पर्ने छ ।

नेपालमा पोषण तथा खाद्यको सुरक्षाको अवस्था

विश्वका अति कम विकसित मुलुकमध्ये पर्ने २ करोड ७२ लाख जनसंख्या भएको राष्ट्र नेपाल विश्व मानव विकास सुचाङकमा १७ औं स्थानमा छ । सन् २०१३ को तथ्याङ्क अनुसार नेपालमा २३ दशमलव ८ प्रतिशत जनसंख्या गरिबीको रेखामुनि रहेका छन्। यो संख्या सन् १९९५ मा प्रतिशत थियो । यस तथ्याङ्कले नेपालमा गरिबी निवारणको क्षेत्रमा उल्लेख्य प्रगति भएको देखिन्छ तर आम्दानीको असमानता भने उच्चस्तरमा रहेको गिनि कोईफिसेन्ट अंकले देखाँउछ विकासको क्षेत्रमा आशावादी मार्गमा रहेको नेपालले सन् २०२२ सम्म अति कम विकसित मुलुकको सुचिबाट विकासशिल देशको स्तरमा प्रवेश गर्न लक्ष्य राखेको छ ।

पोषणको कमजोर अवस्था र खाद्य असुरक्षा नेपालको विकासमा चुनौतिको रुपमा रहँदै आएको छ । खाद्य असुरक्षा र कुपोषणको प्रमुख निर्धारक विपन्नता रहेको देखिन्छ ।विगत दशकहरुमा राष्ट्रियरुपमा गरिएको सर्भेक्षणले देशमा निरन्तर रुपमा उच्चतहमा कुपोषण व्याप्त रहेको देखाउँछ ।सन् २०१६ को नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्भेक्षणका अनुसार ५ वर्ष मुनिका बालबालिकामध्ये ३७ प्रतिशत एकदमै सानो आकारमा र शारीरिक (पुड्का) विकास हुन नसकेका थिए भने ११ प्रतिशत एकदमै दुब्ला देखिन्छ । यो तथ्याङ्कले नेपालमा व्याप्त कुपोषणको दुष्चक्र चित्रित गर्छ ।

नेपालमा विभिन्न पर्यावरणीय क्षेत्र, ग्रामीण र सहरी इलाकामा स्वास्थ्य र कुपोषणको सुचकाङ्कमा विविधता देखिन्छ । त्यस्तै खाद्य सुरक्षाको अवस्था पनि सन्तोषजनक छैन ।बहुआयामिक भोककारी मापनमा आधारित विश्वव्यापी भोकमारी सूचकाङ्क २०१४ मा नेपाल विश्वका ७६ देशमा ४४ औं स्थानमा परेको छ । नेपालले प्राप्त गरेको १६ निक्कै अंक विगतको तुलनामा सुधारात्मक रहेको छ भने नेपाल ४ डरलाग्दो स्तरमा पनि परेको छैन । तर अझै पनि नेपाल संवेदनशिल अवस्थामा रहिरहनुले नेपालमा खाद्य सुरक्षाका क्षेत्रमा रहेका समस्याहरुलाई उजागर गर्दछ ।

सन् २०११ को नेपाल जीवनयापन सर्वेक्षणले ३८ प्रतिशत नेपालीहरुले स्वास्थ्य जीवनका लागी आवश्यक पर्ने न्यूनतम क्यालोरीभन्दा पनि कम क्यालोरीमा जीवन यापन गरिरहेको देखिएको थियो । विकास क्षेत्र ,उपक्षेत्र ,ग्रामीण र सहरी इलाकामा स्वास्थ्य र पोषणको सूचङ्कमा उल्लेख्य विविधता देखिन्छ । तराईको २४ प्रतिशत जनसंख्या अपर्याप्त क्लालोरीसहित जीवन यापन गरिरहेको छ भने पहाडमा यो संख्या ३६ प्रतिशत छ । त्यस्तै हिमाली क्षेत्रमा यस्को जनसंख्या ३८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

त्यस्तैगरी विकास क्षेत्रको हिसावले हेर्दा पूर्वाञ्चल विकास क्षेत्रमा कम क्लोरीसहित जीवन यापन गर्ने जनसंख्या २१ प्रतिशत छ भने मध्यपश्चिमाञ्चलमा यस्तो जनसंख्या ३६ प्रतिशत देखिन्छ ।विकास क्षेत्रबीचको तुलना गर्दा अन्य तीन विकास क्षेत्रको तुलनामा मध्यपश्चिम र सुदर पश्चिममा अपर्याप्त क्लोरीमा जिउने जनसंख्याको प्रतिशत बढी छ । यसरी हेर्दा मध्यपश्चिम र सुदुर पश्चिम विकास क्षेत्रका पहाडी तथा हिमाली क्षेत्रहरु खाद्य असुरक्षा र अपर्याप्त क्यालोरीको समस्याबाट सवैभन्दा बढी प्रवाभित भएको देखिन्छ ।
पोषण र खाद्य सुरक्षा बहुआयामिक प्रकृतिका हुन्छन् । यसर्थ: शिक्षा,कृषि,खानेपानी तथा सरसफाई लगाएतका बहुक्षेत्रगत तथ्याङ्क पनि यसैसंग सम्बन्धित हुन्छन् ।

बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको औचित्य

बालबालिका र आमामा हुने पोषण न्यूनतमताको कारण व्यक्ति परिवार, समुदायिक र समग्र राष्ट्रले नै महत्वपूर्ण आर्थिक मूल्य चुकाउनु पर्ने हुन्छ ।जुन बढ्दो रोगको बोझ र विभिन्न खालका शारीरिक तथा मानसिक समस्याका रुपमा प्रकट हुने गर्छन् ।परिणामस्वरुप जीवनभरमा मानव पुजी र आर्थिक उत्पादकत्वका सन्दर्भमा ठूलो क्षेति बेहोर्नु पर्ने देखिन्छ । न्यून पोषित बालबालिकाहरु क्षतपूर्ति हुन नसक्ने अवरुद्ध बौद्धिक र शारीरिक विकासबाट पिडित हुनुपर्ने हुन्छ । भोका बालबालिकाले अशक्त

जनशक्ति र कम उत्पादकत्व भएका अस्वस्थ कामदार तयार गर्छन्।यसको परिणाम भविश्वयमा विपन्न परिवार,विपन्न समुदाय र बोझिला स्वास्थ्य प्रणाली हुन्छन् ।पोषण कम भएका महिलाले कम तौलका बच्चा जन्माउछन् । आफ्ना सवै कमजोरी भावी पुस्तामा हस्तान्तरण गर्छन् ।पोषणको दृष्टिले शिशुको जीवनको पहिलो १००० दिन अत्यन्त नाजुक हुन्छ । यही अवधिमा पोषणसम्वन्धि हस्तक्षेप गर्नु सवैभन्दा लाभदायक हुन्छ ।यसपछिका कार्यक्रमले पनी केहि फरक पार्न सक्छ तर पहिलो १००० दिनमा भएको नोक्सानीको भने क्षतिपूर्ति गर्न सक्दैन।बालबालिकाको पोषण आमाको पोषणसंग घनिष्टरुपमा गासिएको हुन्छ । स्वास्थ्य र सुपोषित आमाले स्वस्थ्य बच्चालाई जन्म दिन्छन र लालनपालन पनि गर्छिन् । त्यसैले किशोरीहरु गर्भवती र स्तनपान गराउने आमाहरुलाई पोषणसम्वन्धि विविध सेवा र सुचना उपलव्ध हुनु महत्वपूर्ण छ ।

वास्तवमा धेरै उपायको जड मौलिक र आधारभूत तहका कारणमा रहेको देखिन्छ ।आमा शिशु र स-साना नानीको खानासम्वन्धि व्यवहारमा सुधार ल्याउन तथा झाडापखाला र रक्तअल्पताको उपचारका लागी धेरै काम गर्न जरुरी छ। पोष्टिक खाना र शौचालयमा पहुंच र त्यसको उपयोग बढाउन पनी आवश्यक छ ।यसका लागी पोषण लक्षित प्रत्यक्ष र पोषणप्रति संवेदनशिल अप्रत्यक्ष दुवै खालका कार्यक्रम आवश्यक छन् भन्ने देखाउन दुईवटा उदाहरण प्रस्तुत छन्।पोषण लक्षित र पोषणप्रति संवेदनशूल दृष्टिकोण धेरै हिसावले आफैमा सम्पूर्ण नभई एकअर्काका पूरक हुन्। प्रत्यक्ष पोषणसम्वन्धी कार्यक्रमलाई विस्तार गर्दै आमा र बालबालिकाको पोषणको स्थिति सुधार ल्याएर शीघ्र सहस्राब्दी विकास लक्ष्य हासिल गर्नु तर्फ लाग्नु पर्छ भन्ने नेपाल सरकारको धारणा छ ।त्यसमा साथै सरकार पुड्कोपनका मौलिक कारणहरुलाई सम्बोधन गर्न र त्यो प्रयत्नलाई विस्तार गर्ने आवश्यकतालाई पनि स्वीकार गर्छ ।

हाल आएर पोषण मानवीय सहयोगको विषय मात्र नभइ बालबालिका महिला र समय समाजकै अधिकारको सवाल हो र यो मानव पुजी विकासको दृष्टिले अत्यन्त महत्वपूर्ण लगानी हो भन्ने कुरामा हामी सचेत भएको छ ।यो लक्ष्य हासिल गर्न विभिन्न क्षेत्रले आफ्नो क्षमताले भ्याएसम्म प्रयास गरिएको छ ।यो बहुक्षेत्रीय कार्ययोजनाले मातृशिशुको स्वास्थ्यमा आधारित भई सरकार विकास साझेदर र अन्य सरोकारवालाको यही परिवर्तन सोच लाई प्रतिविम्बित गर्न खोजेको छ।वृद्दिका क्षेत्रमा वाधा पुर्याउने कुराहरुमा केन्द्रित रहदै प्रमाणमा आधारीत बढी प्रभाव दिने खालका कार्यक्रमको उल्लेखनियरुपमा विस्तार गर्न पोषणलाई सबै सम्वद् विकासका क्षेत्रमा मूलपर्वाहीकरण गर्नेतर्फ जोड दिईएको छ।यसको परिणामस्वरुप पुड्कोपन न्यूनिकरणले तीव्रता पाउने अपेक्षा गरिएको छ ।पोषण लक्षित प्रत्यक्ष र पोषणप्रति संवेदनशील अप्रत्यक्ष दुवै खालका कार्यक्रमहरुको विस्तारबाट हुने लाभ प्रचुर हुनेछ।पहिलो पोषण लक्षित कार्यक्रमको विस्तारले आमा र शिशुमा पोषणको कमीलाई न्यूनिकरण गर्नुका साथै सहस्राब्दी विकास लक्ष्य हासिल गर्न योगदान गर्नेछ। प्रत्यक्ष पोषणका कार्यक्रमहरु सुक्ष्म पोषक र भिटामिन ए को कमीलाई हटाउन सहायक हुनेछ ।

विस्तारित कार्यक्रमबाट विपन्नहरुमध्ये पनि विपन्न तप्काका समुदाय लाभान्वित हुने संभावना बढी हुन्छ ।

पोषणप्रति संवेदनशील कार्यक्रमको विस्तारले हासिल भएका उपलब्धिहरुको दिगोपन सुनिश्चित गर्नेछ र तिनको सकरात्मक प्रबाव पुड्कोपन न्यूनिकरणका अतिरिक्त अन्य क्षेत्रमा पनि पर्नेछ । सन् २००४ को राष्ट्रिय पोषण नीति तथा रणनीतिले यी तथ्यलाई पहिचान गरी बहुक्षत्रीय उपयोगमा जोड दिएको छ ।

बहुक्षेत्रीय पोषण योजना

नेपाल विश्वव्यापी पोषण आन्दोलनको सहयात्री हो र आनरुपमा स्वीकृत सूचकका आधारमा आफ्ना नागरिकको पोषणको स्थितिमा सुधार ल्याउन प्रतिवद्ध छ ।नेपालमा पोषण न्यूनताका लागी थुप्रै परस्पर सम्बन्धित कारक तत्व जिम्मेवार रहेका छन् जसले समाधानका लागी विविध क्षेत्रवाट व्यापक सुधारको अपेक्षा गर्छन् ।पोषणको सवाललाई बहुक्षेत्रीय दृष्टिकोण अवलम्वन गरी क्रमवद्द र सम्वन्धित ढङ्गले सम्बोधन गर्ने प्रयासस्वरुप यो योजना तयार गरीएको हो ।विगतका प्रयासहरु क्षेत्र-केन्द्रित परस्पर असम्वन्ध र छरिएका हुनाले वाञ्छित उपलब्धि हासिल हुन सकेन।प्रस्तुत पोषण योजना र विगतका योजनाहरुवीचको भिन्नता के छ भने यो बढी लक्ष्य केन्द्रित छ र यसले सम्वद् बिभिन्न क्षेत्रहरुको संभावित प्रयासमा जोड दिन्छ ।यसले आमा र शिशुमा पोषण न्यूनता न्यूनिकरणको प्रक्रियालाई तीव्रता दिन खोजेको छ जसको मापन बालबालिकामा देखिने पुड्कोपनबाट हुन्छ ।अन्य मुलुकको अनुभवलाई हेर्दा एक दशकभित्रमा दुई वर्षसम्मका बालबालिकालाई पुड्को लक्ष्य मातृशिशु पोषणमा सुधार ल्याउने हो जसको परिणामस्वरुप आमा शिशु र बालबालिकामा

पोषण न्यूनताको स्थितिमा कमी आउनेछ, बालबालिकाको पुड्कोपनमा एक तिहाईले कमी आउनेछ ।पोषण लक्षित र पोषंप्रति संवेदनशील दुवै प्रकारका आधारभूत कार्यक्रममा विस्तार गरी यो लक्ष्य हासिल गरिने छ।पोषण लक्षित मुलत: स्वास्थ्य क्षेत्रबाट प्रवाहित भईरहेकाछन् भने अन्य कार्यक्रमहरु शिक्षा कृर्षि खानेपानी तथा सरसफाईलगाएतका क्षेत्रबाट स्थानीय निकायसंगको सहकार्यमा सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रम संग समन्वय गरी सञ्चालन गरिने छ फलस्वरुप समाजका सवै स्तरमा मातृशिशु पोषणको स्थितिमा सुधार ल्याउनु हो ।

उद्देश्य

यस बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको मूख्य उद्देश्य समाजका सबै स्तरमा मातृशिशु पोषणको स्थितिमा सुधार ल्याउनु हो ।

क. पोषण विशेष,पोषण संवेदनशील र समर्थ बनाउने वातावरणसम्बन्धि कार्यक्रमहरुको विस्तार गरी महिला किशोरी तथा बालबालिकाको पोषणको अवस्थामा सुधार ल्याउनु ।

ख. पोषणको संवेदनशील सेवाको पहुँच र उपभोग बढाई स्वास्थ्य वानी –व्यवहारमा सुधार ल्याउनु ।

ग. पोषण तथा खाद्य सुरक्षासम्बन्धि कार्यक्रमहरु एकीकृत रुपमा कार्यान्वयन गरी महिला बालबालिका तथा किशोरीहरुको स्वास्थ्यामा सुधार ल्याउनु ।

घ. भूसंरक्षण एवमं शिशु तथा बालबालिकाको वृद्दि सम्वन्धमा किशोरीहरुको जागरण र व्यवहारमा सुधार हुने ।

ङ. स-साना बालबालिकाहरुको हेरचाह र आहार व्यवहारमा सुधार गरी बढी विफलताको फैलावट रोक्न सकिने विषयमा अभिभावकहरु,महिलाहरु सचेत भएका हुने ।

च. किशोरी छात्राहरुको पोषण स्तरमा सुधार हुने ।

छ. बहुक्षेत्रीय प्रयासमा योगदान पुर्याउन शिक्षा क्षेत्रमा क्षमता अभिवृद्दि हुने ।

ज. किशोरीहरुमा अभावकीय शिक्षा जीवनोपगी सिपहरु र पोषणको स्थितिमा अभिवृद्दि भएको हुने ।

जिल्लामा पोषण तथा खाद्य सुरक्षाको अवस्था

खेतिपातिका लागी भौगोलिक अवस्था तथा जलवायूको कारण हुम्ला जिल्लामा खेतियोग्य जमिन ज्यादै कम छ र भएको जग्गाको पनि उत्पादकत्वको कमि रहेको छ । जनसंख्याको तुलनामा खेतियोग्य जमिन न्यून हुनु तथा उत्पादकत्व ज्यादै कम हुनाको कारण जिल्लावासीहरुले आफ्नो उत्पादनबाट १२ महिना खाना खान पुग्ने अवस्था छैन ।यसको लागी नेपाल सरकारले २०३१ साल देखि जिल्लाका विभिन्न ठाँउमा खाद्य डिपो स्थापना गरेर नेपाल खाद्य संस्थान मार्फत अनुदानमा खाद्यान्न उपलब्ध गराउदै आएको छ ।

बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको खार्पूनाथ गाँउपालिकाको अवस्था

खार्पूनाथ गाँउपालिका वडा नं. २ थालि र वडा नं. ३ राया वस्तिमा २०७४ साल असोज महिना देखि लागु गरी त्याहाका जनताहरुको पोषण स्थिति सुधार ल्याउनका लागि खार्पूनाथ गाँउपालिका जोडदाररुपले लागि रहेको देखिन्छ ।त्यसै अनुरुप बहुक्षेत्रीय पोषण योजना (MSNP) निर्माण भएको छ । सोही कार्यका लागि खार्पूनाथ गाँउपालिकाको संयोजनमा लागू भईरहेको स्वास्थ्य कृषि,शिक्षा,खानेपानी,सामुदायीक सुशासन,महिला बालबालिका,पशुपंछी जस्ता निकायहरुले जनहित क्षेत्रहरुबाट संभव हुने प्रमाणका आधारवाट पोषण लक्षित संवेदनशील कार्यक्रमहरु संञ्चालन हुने प्रयास भई रहेको पाईयो ।विषयगत निकायहरुको उद्देश्यलाई साकार

पार्दै आगामी ५ वर्षमा एक तिहाईले आमाहरुको BMI मा सुधार ल्याउनु र ५ वर्ष मूनिका बालबालिकाको पुड्केपन लाई न्यून पार्नु महत्वपूर्ण भूमिका देखिन्छ।

बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम यस ठाँउको लागि अति उपयोगी कार्यक्रम हो ।यस ठाँउमा स्थानीय बाली संरक्षण नगरी वाहिरवाट आएको चामलको भात खाने वानि नै कुपोषणको प्रमुख कारक तत्त्व बनेको देखिन्छ । यस गाँउपालिकामा उत्पादन हुने स्थानीय पोष्टिक खाद्यान्न वाली कागुनो,चीनो,कोदो,मार्से,फापर मकै जस्ता अन्न वाली उपयोगी तथा विभिन्न भयानक रोगहरु (जस्तै सुगर जस्ता) का लागी स्वास्थ्यको दृष्टिकोणले अति नै फलदायी देखिन्छ ।हरियो सागपात पाकिसके पछि पखाल्ने ,पहेला फलफूल राम्ररी नपखालि खाने वानिलाई मात्र परिवर्तन गरी हरियो सागपात तथा पहेला फलफूल काँचोमा सफागरी पकाउने,खाने वानीको विकास गर्न आवश्यक देखिन्छ ।यस ठाँउका बालबालिका कुपोषण तथा गर्भवती महिलामा रक्त अल्पता देखिनु,सरसफाईमा कमी हुनु र खाद्यान्न वालीलाई सही तरिकावाट परिकार बनाउन नसकि खाद्य पदार्थ सवै ह्रास हुने गरी प्रयोग गर्नु,गरीवि, परिवार नियोजन सम्वन्धि ज्ञान नभई जसको घरमा वालवच्चाहरु बढि छन् त्यस घरमा कुपोषित भएको पाईन्छ ।कुपोषण न्यूनिकरण गर्नको लागी जनचेतना फैलाई पोषिलो खाना सम्वन्धि परिकार बनाउनको लागी प्राविधिक ज्ञान दिन आवश्यक देखिन्छ।यस जिल्लाका स्थानीय (रैथाने) वालीलाई संरक्षण गरी वाहिरवाट आयातीत पोलिस गरेका चामललाई निरुत्साहित गर्नु आवश्यक देखिन्छ ।प्रशस्त मात्रामा स्थानीय स्तरमा पाईने साग,सिस्नु,कर्कलो,वेथे जस्ता सागहरु भिटामिनका स्रोत हुन भने रक्त अल्पता हुन नदिन कोदोको परिकार,काउनो जस्ता खाद्यान्न वालिको भोजन खाने वानिको विकास हुनु आवश्यक छ ।पौष्टिक तत्त्व पाईने खाद्यान्न वालिको पहिचान गरी यसको प्रशार प्रचार गर्नु देखिन्छ।

मासु जन्य परिकार लोकल कुखुरा तथा यस ठाँउमा पाईने उच्च हिमाली भेगमा पाईने घाँस र औषधी प्रयोग नभएका मासुको प्रयोग नगरी अनेत्र शहरवाट ल्याईएको सडेगलेको बासि वेईलर मासु,अण्डा ,रसायनीक केमिकल मल प्रयोग गरिएको तरकारी मासु खानुले कुपोषणले जरा गाडेको छ ।यस गाँउपालिका तथा तस क्षेत्रमा लागु हुने कार्यक्रममा लोकल खाद्यान्न वालीलाई कार्यक्रम खाजा नास्ताको प्रयोग गर्ने जंग फुट चाउचाउ जस्ता बजारीया खानाको प्रयोगमा कमि ल्याईनु आजको आवश्यकता हो भन्नुमा शंका छेन्।

घर घरमा चर्पी बनाई खुल्ला दिशा मुक्त क्षेत्र घोषणा गरिसकेकोले नियमित चर्पीको प्रयोग मात्र गर्न सकेको खण्डमा टाईफाइट,झाडापखाला,हैजा जस्ता रोगको कमि भई बहु क्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई सहयोग पुर्याउने देखिन्छ ।सुख्खा तथा खडेरी क्षेत्र भएकाले हिउदे समयमा ग्रीनहाउस वाट हरियो तरकारी फलाउनु ,वर्षे समयमा तरकारीको पौष्टिक तत्त्वको ह्रास नहुने गरी प्रविधियुक्त तरिकाले सागको सुकुटी बनाउने,खाने प्रणालि विकास निम्ति गाँउपालिकाले आगामि कार्यक्रममा राखिनु आवश्यक छ । गाँउपालिकाको कृर्षि शाखा वाट उच्च पौष्टिक तत्त्व पाईने खाद्यान्न वालिको पहिचान गरी पोषण युक्त खाद्यान्न प्रयोग गरि कुपोषित कम गर्न जरुरी देखिन्छ।

खापुनाथ गाँउपालिकाको जनसंख्या (जनगणना २०६८अनुसार) र क्षेत्रफल

सि.नं.	साविकका गा.वि.सहरु	जनसंख्या	क्षेत्रफल(वर्ग कि.मी)	कैफियत
१	लाली	१५७५	३६.९२	
२	राया	१९०२	६८.८२	
३	छिप्रा	१०४५	३३.४६	
४	खार्पूनाथ	१४८९	७४०.७८	
	जम्मा	**६०११**	**८४९.९८**	

स्थानीयस्तरमा उपलब्ध खाद्यन्न र त्यसमा पाईने पौष्टिक महत्व

क्र.स.	**खाद्यान्न (प्रति १०० ग्राम)**	**प्रोटिन**	**फ्याट**	**मिनरल ९न०**	**फाईबर मिग्रा**	**ईनर्जि क्यालोरी**	**क्याल्सियम मिग्रा**	**आईरन मिग्रा**
१	जौ	११.५	१.३	१.२	३.९	३३६	२६	१.७
२	फापर	१०.३	२.४	२.३	८.६	३२३	६४	१५.५
३	कागुनो	१२.३	४.३	३.३	८.०	३३१	३१	१२.९
४	चिनो	७.३	१.३	२.७	३.६	३२८	१४	३.९
५	जुनेलो	७.६	२.४	१.०	०.६	३५७	१७	३.६
६	उवा-कालो	१०.४	१.७	२.३	२.५	३४०	२०	७.५
७	आँटा	१२.१	१.७	२.७	१.९	३४१	४८	४.९
८	मैदा	११.०	०.९	०.६	०.३	३४८	२३	२.७
९	कोदो	७.८	१.२	२.९	३.७	३२२	२८८	४९.२
१०	मकै	११.१	३.६	१.५	२.७	३४२	१०	३.३
११	**चामल**	**६.८**	**०.५**	०.६	**०.२**	**३४५**	**१०**	०.७

बहु क्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम खार्पूनाथमा कार्यान्वयनको संक्षिप्त विवरण

जिल्ला : हुम्ला			प्रदेश नं. ६		
गाँउपालिकाको नाम : खार्पूनाथ			वडा न संख्या : ५		
कुल जनसंख्या :६०११		महिला :3040	पुरुष :2971		
लक्षित लाभग्राही संख्या : 370					
अनुमानित गर्भवती महिला	172	दुई वर्ष मुनिका बालवालिकाहरु	699	पाँच वर्ष मुनिका बालवालिकहरु	704

पोषणको स्थिती-पाँच वर्ष मुनिका बालवालिकाहरु

अति सीघ्र कुपोषण	38	मध्यम सीघ्र कुपोषण	35	रक्त अल्पता	30
कम तौल	32	पुड्कोपन 5		ख्याउटेपन	0
अन्य 0					

स्थानीय तहमा रहेका सेवा केन्द्र तथा संस्थाको विवरण

क्र.स.	सेवा केन्द्र तथा संस्थाको नाम	संख्या	रहेको स्थान र वडा नं.
1	कृषि सेवा केन्द्र तथा उपकेन्द्र	1	खार्पूनाथ ४
2	पशु सेवा केन्द्र तथा उपकेन्द्र	2	खार्पूनाथ १ ,खार्पूनाथ ३
3	स्वास्थ्य संस्था (सरकारी)	4	खार्पूनाथ क्रमश ..(१,३,४,५)
4	स्वास्थ्य संस्था (निजी)		
5	विद्यालय (सरकारी)	16	सवै वडामा गरी
6	विद्यालय (निजी)		

१००० दिनका आमाहरुलाई एकै ठाँउमा जम्मा हुने र एक अर्का प्रति गर्भा अवस्था दुध चुसाउने , हामी आमाहरुकाबीच एक अर्का संग भएका ज्ञान सीप आदान प्रदान हुने मौका मिलेको छ ।प्रत्येक महिनामा एक पटक हामीहरुलाई भेला जम्मा गराउने कार्यक्रम राखि सरसफाई सम्वन्धि सामाग्री (सावुन,मन्जन,ब्रस) जस्ता दैनिक प्रयोगमा आउने सामान वितरण गरी सरसफाई क्षेत्रलाई टेवा पुग्ने संदेश मुलक कार्यक्रम संन्चालन गर्न सकेको खण्डमा यस कार्यक्रमको उपलब्धि अझ बढी हुने थियो ।कस्को बच्चा कति स्वास्थ्य,कस्को बच्चा कुपोषित छ त्यसमा १००० दिनका आमावाट जानकारी पाइयोस ,पशु,कृषि स्वास्थ्य जस्ता कार्यक्रमहरुमा १००० दिनका आमाहरु लाई बढि भन्दा बढि समावेश गरियोस् । जयपुरी वोहोरा महिला स्वयम सेवीकाको भनाई (खार्पूनाथ, राया ३ हुम्ला)

खार्पूनाथ गाउँपालिका, हुम्ला
बहुक्षेत्रीय पोषण योजना कार्यक्रम
आ.व. २०७४-०७५
क्रियाकलापहरु

क्रियाकलापहरु		लक्षित समूह, संख्या, ईकाई, परीमाण				बजेट	दोस्रो चौमासिक				तेस्रो चौमासिक				कार्यक्रम हुने स्थान तथा जिम्मेवार व्यक्ति		कैफियत
सिनं	सहायक कियाकलापहरु	लक्षित समूह	ईकाई	दिन	संख्या	बिस्तृत बजेट	मंसिर	पुष	माघ	फाल्गुन	चैत्र	बैसाख	जेष्ठ	असार	कार्यक्रम हुने स्थान	जिम्मेवार व्यक्ति	
१	गाउपालिका स्तरिय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशन समितिको बैठक संचालन	समितिका सदस्यहरु	पटक	१	४	९२,०००।०	१		१		१		१		खार्पूनाथ गाउपालिका	फोकल व्यक्ति	
२	वडा स्तरिय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशन समिति गठन तथा अभिमुखिकरण कार्यक्रम	वडाका सदस्यहरु	पटक	१	२	४०,३००।०	१								छनौट भएका वडाहरु	फोकल व्यक्ति	
३	वडा स्तरिय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशन समिति बैठक संचालन	समितिका सदस्यहरु	पटक	१	२	३४,५००।०			१			१			छनौट भएका वडाहरु	फोकल व्यक्ति	
४	वडा स्तरिय पोषिलो खाना महोत्सव	१००० दिनका आमाहरु	पटक	१	२	६५,६००।००		१			१				छनौट भएका वडाहरु	फोकल व्यक्ति	
५	१००० दिनका आमाहरुलाई करेसाबारि निमार्णका, पशुजन्य आहार र कुखुरा पालन सम्बन्धि २ दिने तालिम	१००० दिनका आमाहरु	पटक	२	३	११०,४००।००			१						छनौट भएका वडाहरु	फोकल व्यक्ति	
६	१००० दिनका आमाहरुलाई तरकारिका बिउ वितरण गर्ने	१००० दिनका आमाहरु	पटक	१	१००	१७०,०००।००			१						छनौट भएका वडाहरु	फोकल व्यक्ति	
७	किशोरीहरुमा स्वस्थ पोषणयुक्त खाद्यवस्तु खानेबानीको फाईदा र प्रजनन स्वास्थ्य बारे १ दिने अभिमुखिकरण कार्यक्रम	किशोरीहरु	पटक	१	२	३५,१००।००		१							छनौट भएका वडाहरु	फोकल व्यक्ति	
८	१००० दिनका आमाहरुलाई दुई वर्ष मुनिका बालबालिकाहरुको स्याहार, आहार विधि र सरसफाईका बारेमा १ दिने तालिम	१००० दिनका आमाहरु	पटक	१	२७	४२,६००।००		१							छनौट भएका वडाहरु	फोकल व्यक्ति	
९	वडा स्तरिय १००० दिनका आमालाई ग्रिन हाउस बनाउन सहयोग गर्ने	१००० दिनका आमाहरु	पटक	१	२०	२३०,०००।००				१					छनौट भएका वडाहरु	फोकल व्यक्ति	
१०	१००० दिनमा आमाहरुलाई लैङ्गिक हिसा र त्यसले पोषणमा पार्ने प्रभाववारे २ दिने अभिमुखिकरण	१००० दिनका आमाहरु	पटक	२	३	१२९,९००।००			१						छनौट भएका वडाहरु	फोकल व्यक्ति	
११	अनुगमन तथा मुल्याङ्कन, रिपोर्टिङ		पटक	४	२	१००,०००।००				१				१	छनौट भएका वडाहरु	फोकल व्यक्ति	
!@	प्रचार प्रसार		पटक	१	१	४९,६००।००		१							छनौट भएका वडाहरु	फोकल व्यक्ति	
	जम्मा					१,१००,०००.००											

तयारि गर्ने
नाम : जैमल ब. शाही
पद : स्वस्थ्य शाखा
हस्ताक्षर :

चेक गर्ने
नाम : अश्विनी कुमार देवकोटा
पद : लेखापाल
हस्ताक्षर :

सदर गर्ने
नाम : चन्द्रविर शाही
पद : कार्यकारी अधिकृत
हस्ताक्षर :

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

European Union

unicef

पोषण तथा खाद्य सुरक्षा नेपाल

		खार्पूनाथ गाउपालिका, हुम्ला आ.व. २०७४-०७५ बहुक्षेत्रीय पोषण योजना कार्यक्रम						
क.स	विवरण	एकाई	दिन	पटक	दर	सङ्ख्या	जम्मा	कैफियत
१	गाउपालिका स्तरिय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशन समितिको बैठक संचालन							
	खाजा खर्च	पटक	१	४	१५०।००	२०	१२,०००।००	
	सहभागि खाना खर्च	पटक	१	४	१,०००।००	२०	८०,०००।००	
	जम्मा						९२,०००।००	
२	वडा स्तरिय समिति गठन तथा अभिमूखिकरण कार्यक्रम							
	खाजा खर्च	पटक	१	२	१५०।००	३५	१०,५००।००	
	ब्यानर	पटक	१	२	५००।००	१	१,०००।००	
	सहभागि खाना खर्च	पटक	१	२	२००।००	३५	१४,०००।००	
	सहजकर्ता खर्च	पटक	५	१	१,३२०।००	२	१३,२००।००	
	तालिम सामाग्रि	पटक	१	२	८००।००	१	१,६००।००	
	जम्मा						४०,३००।००	
३	वडा स्तरिय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशन समितिको बैठक संचालन							
	खाजा खर्च	पटक	१	२	१५०।००	१५	४,५००।००	
	सहभागि खाना खर्च	पटक	१	२	१,०००।००	१५	३०,०००।००	
	जम्मा						३४,५००।००	
४	वडा स्तरिय पोषिलो खाना महोत्सव							
	खाना महोत्सव	पटक	१	४	११,१२०।००	१	४४,४८०।००	
	सहजकर्ता खर्च	पटक	२	४	१,३२०।००	२	२१,१२०।००	
	जम्मा						६५,६००।००	
५	१००० दिनका आमाहरुलाई करेसाबारि निमार्णका, पशूजन्य आहार र कूखूरा पालन सम्बन्धि २ दिने तालिम							
	खाजा खर्च	पटक	२	३	१५०।००	२५	२२,५००।००	
	ब्यानर	पटक	१	३	५००।००	१	१,५००।००	
	सहभागि खाना खर्च	पटक	२	३	२००।००	२५	३०,०००।००	
	स्टेस्नरि	पटक	२	३	१००।००	२५	१५,०००।००	
	प्रशिक्षक खर्च	पटक	४	३	१,३२०।००	१	२२,५६०।००	एकमूष्ट रकम
	सहजकर्ता खर्च	पटक	४	३	१,३२०।००	१	१५,८४०।००	
	तालिम सामाग्रि	पटक	१	३	१,०००।००	१	३,०००।००	
	जम्मा						११०,४००।००	
६	१००० दिनका आमाहरुलाई तरकारिका बिउ वितरण गर्ने							
	बिउ खरिद	पटक	१	१	१,३००।००	१००	१३०,०००।००	
	ढुवानि तथा सहजकर्ता खर्च	पटक	१	१	४०,०००।००	१	४०,०००।००	
	जम्मा						१७०,०००।००	
७	किशोरीहरुमा स्वस्थ पोषणयूक्त खाद्यवस्तू खानेबानीको फाईदा र प्रजनन स्वास्थ्य बारे १ दिने अभिमूखिकरण कार्यक्रम							
	खाजा खर्च	पटक	१	२	१५०।००	२५	७,५००।००	
	ब्यानर	पटक	१	२	५००।००	१	१,०००।००	
	सहभामि खाना खर्च	पटक	१	२	२००।००	२५	१०,०००।००	
	स्टेस्नरि	पटक	१	२	१००।००	२५	५,०००।००	
	सहजकर्ता खर्च	पटक	४	२	१,२००।००	१	९,६००।००	
	तालिम सामाग्रि	पटक	१	२	१,०००।००	१	२,०००।००	
	जम्मा						३५,१००।००	
८	१००० दिनका आमाहरुलाई दुई वर्ष मूनिका बालबालिकाहरुको स्याहार, आहार विधि र सरसफाईका बारेमा १ दिने तालिम							
	खाजा खर्च	पटक	१	२	१५०।००	३०	९,०००।००	
	ब्यानर	पटक	१	२	५००।००	२	२,०००।००	
	सहभागि खाना खर्च	पटक	१	२	२००।००	३०	१२,०००।००	
	स्टेस्नरि	पटक	१	२	१००।००	३०	६,०००।००	
	सहजकर्ता खर्च	पटक	४	२	१,२००।००	१	९,६००।००	
	तालिम सामाग्रि	पटक	१	२	१,०००।००	२	४,०००।००	
	जम्मा						४२,६००।००	
९	वडा स्तरिय १००० दिनका आमालाई ग्रिन हाउस बनाउन सहयोग गर्ने							
	ग्रिन हाउस खरिद	पटक	१	१	१०,०००।००	२०	२००,०००।००	
	ढुवानि तथा सहजकर्ता खर्च	पटक	१	१	३०,०००।००	१	३०,०००।००	
	जम्मा						२३०,०००।००	
१०	१००० दिनमा आमाहरुलाई लैङ्गिक हिसा र त्यसले पोषणमा पार्ने प्रभावबारे २ दिने अभिमूखिकरण							
	खाजा खर्च	पटक	२	३	१५०।००	३०	२७,०००।००	
	खाना खर्च	पटक	२	३	२००।००	३०	३६,०००।००	
	ब्यानर	पटक	१	३	५४०।००	१	१,६२०।००	
	स्टेस्नरि	पटक	२	३	१००।००	३०	१८,०००।००	
	सहजकर्ता खर्च	पटक	५	१	१,३२०।००	१	६,६००।००	
	प्रशिक्षक खर्च	पटक	४	३	१,३२०।००	२	३१,६८०।००	
	तालिम सामाग्रि	पटक	१	३	१,०००।००	३	९,०००।००	
	जम्मा						१२९,९००।००	
११	अनुगमन तथा मुल्याङ्कन, रिपोर्टिङ							
	अनुगमन तथा मुल्याङ्कन, रिपोर्टिङ	पटक	१	१	१००,०००।००	१	१००,०००।००	
	जम्मा						१००,०००।००	
१२	प्रचार प्रसार सामाग्रि निमार्ण							
	प्रचार प्रसार (पोष्टर, flex निमार्ण)	पटक	१	१	४९,६००।००	१	४९,६००।००	
	जम्मा						४९,६००।००	
	कूल जम्मा (१ देखि ११)						१,१००,०००।००	

तयारि गर्ने
नाम : जैमल ब. शाही
पद : स्वस्थ्य शाखा
हस्ताक्षर :

चेक गर्ने
नाम : अश्विनी कुमार देवकोटा
पद : लेखापाल
हस्ताक्षर :

सदर गर्ने
नाम : चन्द्रविर शाही
पद : कार्यकारी अधिकृत
हस्ताक्षर :

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

पोषण तथा खाद्य सुरक्षा नेपाल

European Union

unicef

सबै क्षेत्रको सहकार्य

पोषणमा सम्वन्धित क्षेत्रको भूमिका

बहु क्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम संग सम्वन्धित संचालन गरिएका कार्यक्रमका फोटोहरु

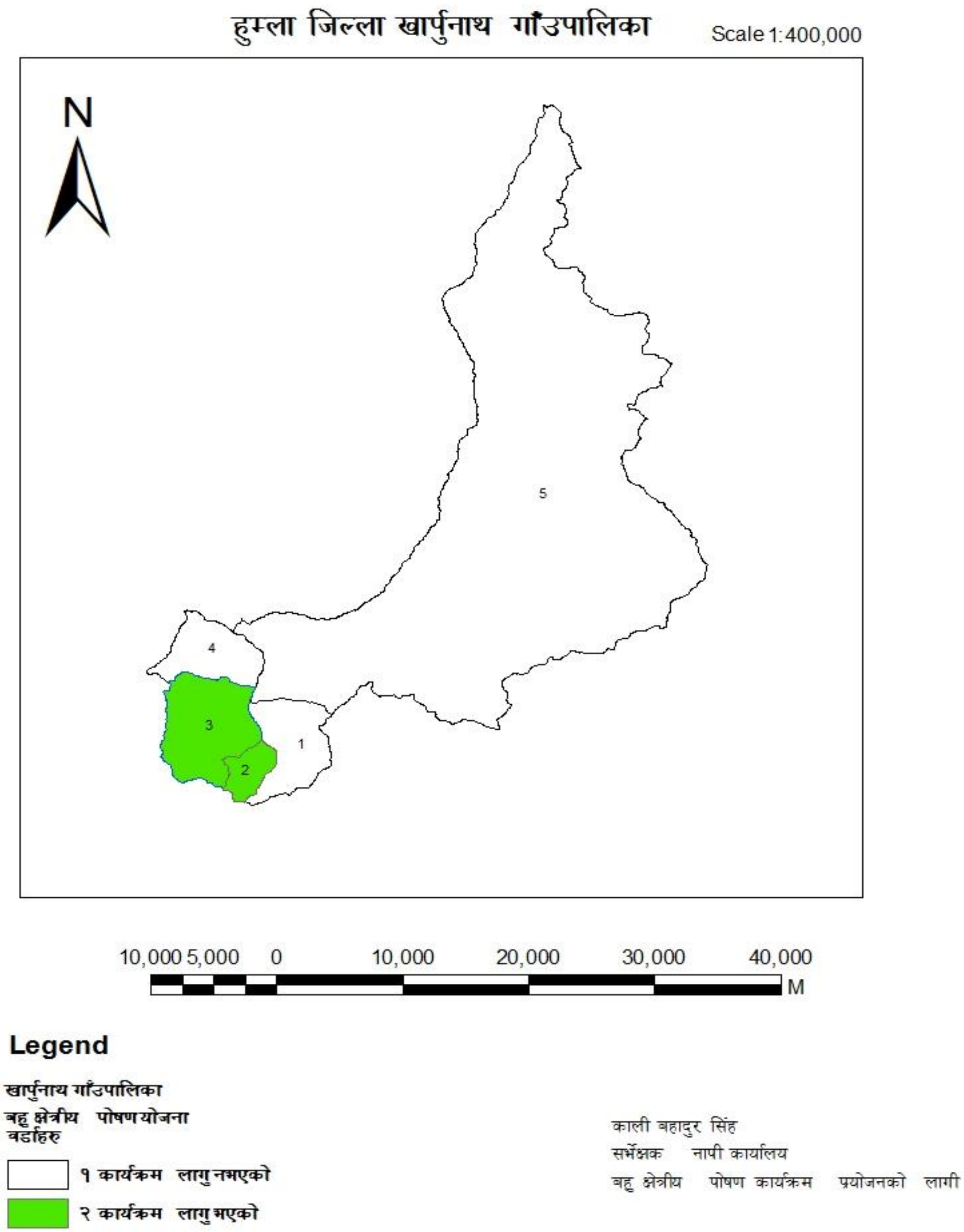

खार्पूनाथ गाँउपालिकामा बहु क्षेत्रिय पोषण कार्यक्रम लागु भएको/नभएको वडाको नक्सा

खार्पुनाथ गाउँपालिका

........नं. वडा कार्यालय

........., हुम्ला ६ नं. प्रदेश, नेपाल

पत्र संख्या :- ०७४/०७५

चलानी नम्बर :- ५१४

मिति २०७५/३/१६

विषय :- सिफारिस गरीएको बारे ।

श्री :- खार्पुनाथ गाउपालिका
खार्पुनाथ हुम्ला

प्रस्तुत विषयको सम्बन्धमा खार्पुनाथ गाउपालिका बहुक्षेत्रिय पोषण आयोजना अन्तर्गत १००० दिनका आमाहरुलाई तरकारीको बिउ गिलाहरुलाई पाल विभिन्न किसिमका तालिम पोषण जाउलो जस्ता इत्यादि कार्यक्रम संचालन यस पालिका वडा नं २ पालिका पशु, कृषि स्वास्थ्य सम्बन्धित शाखाका प्राविधिक खटाई यस बस्तीका १००० दिनका आमालाई जनचेतना फैलाई कुपोषण अन्त गर्न पुर्याउन खेलकोले कार्यक्रम ०७४/०७५ सम्पन्न भएको सिफारिस गर्दछ ।

(हस्ताक्षर)

(छाप: ... वडा अध्यक्ष)

खार्पूनाथ ,गाउँपालिका

३ नं. वडा कार्यालय

रायाँ हुम्ला – जिल्ला

६ नं. प्रदेश, नेपाल

पत्र संख्याः- ०७५/०७६

चलानी नम्बरः- ४५

मितिः २०७५/४/०

विषयः- सिफारीस गरिएको बारे

श्री ~~खार्पूनाथ गाउपालिका~~

~~खार्पूनाथ हुम्ला~~

प्रस्तुत विषयमा यस खार्पूनाथ गाउपालिका बहु
य पोषण योजना अन्तर्गत यस राया वडा नं
रायामा ग्रिन हाउसका जाल, तरकारी बिउ बि
तालिम तथा वडा स्तरीय पोषिलो आइलो १००
दिनका आमाहरूलाई विभिन्न चेतना मूलक
कार्यक्रम रेडीयो तथा फलामे प्रिन्ट बार सं
गरी ०७५/०७६ को कार्यक्रम सम्पन्न भएको सि
स गरीन्छ।

गुलम रावल

वडा अध्यक्ष

यस खार्पूनाथ गाँउपालिकाको

- भौगोलिक जटिलता अन्तर्गत करिव ९० % जमिन भिरालो हुनु ।
- सवै सरोकारवालाहरुबीचको चेतनास्तरमा विविधता रहनु ।
- हाम्रो लागी हो भन्ने सोच सवैमा एकरुपकता नहुनु ।
- परम्परागत वा पैतृक चालचलन हेरफेर वा परिवर्तन गर्न नचाहनु ।
- जीवनको महत्व नबुझि बालबालिकाहरु माथि पशुतुल्य व्यवहार गर्नु ।
- अन्न बाली कम उपलब्ध हुँदा स्थानिय पौष्टिक खाद्य वालीको व्यवस्था गरी परनिर्भर रहनु ।
- खानाको वर्गिकरण गर्न नसक्नु ।
- कार्यबोझ
- जनचेतनाको कमिले व्यवहार परिवर्तन नहुनु
- बालबालिकाको लागि सुनौला योजनाहरु बनाउन नसक्नु ।
- सानै उमेरमा नै वच्चा जन्माउनु,जनसंख्या अत्यधिक वृद्धि हुनु ।

उपलब्धि

- ✓ स्थानीय स्तरमा निति तथा कार्य योजना र बहुक्षेत्रीय समन्वयमा सुधार आएको ।
- ✓ पोषण सम्वन्धि चेतना स्तरमा सुधार भएको ।
- ✓ विभिन्न फलफूल तथा,तरकारी,माछा मासुलगाएत खाद्य पदार्थमा पाईने पौष्टिक तत्वको बारेमा वर्गिकरण सहितको ज्ञान प्राप्त भएको ।
- ✓ पोषण लक्षित वा पोषण संवेदनशील सेवाहरुको उच्चतम प्रयोग गर्न व्यवहारमा सुधार भएको ।
- ✓ मातृ पोषण , पूरक खाना , स्तनपान , गर्भचाँच , खानाको परिकार, सरसफाई , पशुजन्य आहार , कुखुरा पालन सम्वन्धि तालिम , लैङ्गिक हिंसा त्यसले पार्ने पोषण प्रभाव ।
- ✓ वडा स्थरीय पोषिलो खाना महत्सव , किशोरीहरुलाई प्रजनन स्वास्थ्य , हजार दिनका आमाहरुका दुई वर्षका बच्चाहरुलाई आहार विधि ।
- ✓ बालि संरक्षण तथा अन्न भण्डारण सम्वन्धमा जानकारी प्राप्त भएको ।
- ✓ कुपोषणको असर र त्यसले पार्ने असरको बारेमा ज्ञान प्राप्त भएको ।
- ✓ शैक्षिक गुणस्तर वृद्किा लागि खानाको महत्व वुझेको ।
- ✓ आदि विषय वस्तुहरुको बारेमा माथि उल्लेखित सरोकारवालाहरुबीचमा आपसी छलफल,विश्लेशण,प्रर्दशन सहित विभिन्न स्थानहरुमा के के खाद्य पदार्थहरु उत्पादन हुन्छन् भन्ने कुराको बारेमा पूर्ण ज्ञान प्राप्त भएको पाईयो ।

European Union

बहु क्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमका झलकहरु खार्पूनाथ गा.पा. २,३

कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन गरिनु पर्ने प्रयासहरु/सुझावहरु

क. स्थानीय सन्चार माध्यामवाट पोषण सम्वन्धी व्यवहार परिवर्तन सन्देश प्रसारण।

ख. सवै वडाहरुमा रहेका १००० दिनका आमाहरुको सुचि तयार गरी उनिहरु संग अन्तरक्रिया गर्ने।

ग. स्तनपान पूरक खाना तथा परामर्शका लागि आमा समुहहरुको बैठकको बेला कम तौलका बालवालिकालई पोशिलो जाउलो पोशिलो लिटो बनाउन प्रवद्दन गर्ने।

घ. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम सन्चालित वडाका सवै स्वास्थ्य कर्मीहरुलाई बहुक्षेत्रीय पोषणको वारेमा अभिमुखीकरण गरिनु पर्ने।

ङ. समिक्षा र नियमित वैठक गर्ने।

च. जिल्ला स्वास्थ्यसंग सहकार्य गरी बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको सुचना प्रणाली स्थापना गर्ने।

छ. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम लागू भएका वडाहरुमा अवस्थित मा.वि. तथा उ.मा.वि. का विद्यार्थीहरुलाई जनचेतना तथा १००० दिनका वारेमा वर्षको दुई पटक सचेतमा मूलक कार्यक्रम संन्चालन गर्ने।

ज. स्थीय तहको योजना तर्जुमा गर्दा पोषण सम्वन्धि कार्यक्रम समावेश गर्ने।

झ. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम लागू भएका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा पोषण कर्नर स्थापना गर्ने।

ञ. सरसफाइ तथा पानीको महत्वलाई विशेष ख्याल गरी चेतनामूलक कार्य सन्चालन गरीनु पर्ने।

ट. दैनिक खाने खानामा सन्तुलित खानाको मात्राको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने।

ठ. बासि तथा म्याद नाघेका र जंग फुड जस्ता खाद्य वस्तुहरु प्रयोग गर्न नदिने व्यवस्था मिलाईनु पर्ने

कुपोषण घटाउने रणनितिक कार्यक्रम

प्रदेश नं. ६ मा NDHS,2016 अनुसार ५४.५% कुपोषण देखिन्छ,जुन प्रदेशमा हुम्ला जिल्ला पनि पर्दछ, उक्त कुपोषणको प्रतिशतलाई घटाउनका लागि तपशिल बमोजिमका रणनीतिहरु अपनाउनु पर्ने देखिन्छ।

- स्थानीय स्तरमा उपलब्ध खाद्य पदार्थको खपत,संवर्धन जस्तै जौ ,अनाज,कोदो,सम्पूर्ण भोजन पीठो र मकै उच्च मल्यू छ जो ।उचित आहार सेवन संग सम्वन्धित व्यवहार परिवर्तन गतिविधिहरु परिवर्तन गर्नुपर्छ।
- उचित रुचाउने र खाना पकाउने अभ्यासहरु सन्तुलित आहार प्राप्त गर्न उन्नत हुनु पर्छ।
- पोषण सम्वन्धित जागरुकता र व्यवहार परिवर्तन बढुवा गर्नुपर्छ।
- आहारमा विविधताको पक्षमा बोल्नु अभ्यास गर्नुपर्छ।

पोषण तथा खाद्य सुरक्षा नेपाल

European Union

unicef

समस्याहरु	क्रियाकलाप	रणनीतिक योजना
प्रमुख खाद्यन्न वालीको उत्पादन र उत्पादकत्व न्यून रहेको।	प्रमुख खाद्यान्न वाली (गँहु,धान,मकै कोदो)को उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने।	संचित क्षेत्रफलको वृद्धिका लागि साना तथा मझौला संचाई पूर्वाधारको निर्माण र सुधारमा जोड दिनु पर्छ। स्थानीय हावा पानी सुहाउदो बालीका जात र प्रविधिको विस्तार र वितरण गरिनु पर्ने। कृषकस्तरमा तालिम र प्रविधि प्रदर्शन जस्ता कार्यक्रम संचालन गरिनुपर्ने।
पोषणयुक्त स्थानीय खाद्यान्न बलीहरु अपहेलित वर्गमा परेका	पोषणयुक्त स्थानीय खाद्यान्न वाली (फापर,चिनो,कागुनो,मार्शे)को उपभोग प्रबर्धन गर्ने	उत्पादित पोषणयुक्त वालीको प्रशोधन गरी उपभोग योग्य परिकारको रुपमा विकास गर्ने र सोही अनुसारको परिकार प्रदर्शन कार्यक्रम संचालन गरिनुपर्छ। यस्ता वालीमा पाईने पोषक तत्व वारे जनचेतनामा अभिवृद्धि गराई खाने आनिवानिमा सुधार ल्याउनु पर्ने। यस्ता बालीको उत्पादन क्षेत्र विस्तारको समेत पहल गर्ने
हरियो सागपात र अन्य पोषणयुक्त तरकारीको उत्पादन र उपभोगमा कमि रहेको	हरियो सागपात र अन्य पोषणयुक्त तरकारीको उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गरि उपभोग प्रबर्धन गर्ने	स्थानीय स्तरमै पोषणयुक्त तरकारी वालीका बिउहरुको उत्पादनमा जोड दिनु पर्छ , घर वरिपरि नै तरकारीको करेसावारी बनाउन प्रेरित गर्ने र उत्पादित तरकारी पदार्थको नियमितरुपमा उपभोग गर्न खाने आनिवानिमा सुधारका लागि नियमित घर भेटघाट गरी उपभोगमा प्रवर्धन गरिनुपर्ने।
महिलाको कार्यबोझ कृषि कर्ममा बढी रहेको	कृषि कार्यमा महिलाको कार्यबोझ कम गर्ने	कार्यबोझ कम गर्न महिला लक्षित अनुदानका कार्यक्रम संचालन गरिनुपर्ने र यो अनुदानले कार्यबोझ कम गर्ने खालका कृषि औजार,उपकरण,खेति प्रविधिको विकासमा टेवा पुर्याउनु पर्नेछ।
पशु उत्पादनको बजारीकरण नहुनु	पशुपालक कृषकलाई अनुदान कार्यक्रम संचालन गर्ने	पशुपालन तथा पशुजन्य उत्पादनको प्रशोधनमा जोड दिने।

कार्यक्रममा समावेश गरिनु पर्ने पक्षहरु

- ग्रिन हाउस , पाल , बिउ विजन , पाइप , हजारी , स्पिङकल (कृषि उत्पादनको वृद्धि गर्न)
- कुखुरा तथा पशु पालन
- लिटो जाउलो बनाउने भाँडाकुडाहरु
- सरसफाईका सामाग्रीहरु
- पोषण कर्नरका सामाग्रीहरु
- रिपोटिङ्ग तथा रेकडिङ्ग फारमहरु

बहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तरगतका क्षेत्रगत क्रियाकलापहरु

१. कृषि क्षेत्र

- लक्षित वर्गको घरपरिवारमा करेसावारी निर्माण गर्ने।
- करेसावारी निर्माण गर्न घर घरपरिवारलाई पोत्साहन गर्ने।
- पोषणयुक्त खाद्यान्न उत्पादन गर्ने र यस्ता उत्पादनमा कृषकहरुको क्षमता वृद्धि गर्ने।
- परम्परागत खाद्यवस्तुमा आधारित पोषणयुक्त आहारको तयारी वारे जानकारी वृद्धि गर्ने कार्यक्रम।
- उन्नत बिउ प्रबर्धन ,साना सिँचाइका कार्यक्रम संचालन गरी कृषि उत्पादन नढाउने।
- जैविक मल तथा जैविक विषादी सम्वन्धी प्रयोगमा कृषकहरुलाई तालिम दिने।
- पोषणयुक्त खाद्यवस्तु उत्पादन,उपभोग र उपयोगीतावारे प्रसार प्रसार गर्ने।
- खानाका परिकार बनाउने तथा पोषिलो खानाका परिकारहरुको प्रदर्शनी।
- घर नजिक जग्गा नहुने परिवारको लागी च्याँउ,कौसी र गमला खेती।
- स्थानीय जातका फलफुल (जस्तै:स्याँउ) उत्पादनमा पोत्साहन गर्ने।

२. पशुपंक्षी क्षेत्र

- पशु स्वास्थ्य शिविरमा पशुपंक्षीलाई खोप लगाउने कार्यक्रमलाई निरन्तरता/विस्तार गर्ने।
- कुखुरापालन,मौरीका घार,माछाको भुरा र अन्य पशुजन्य उत्पादनका साधन वितरणमा सहुलियत प्रदान गर्ने तथा तालिम दिने।
- पशुपंक्षिजन्य श्रोतको उपभोग व्यवहारमा सुधार गर्ने।
- सुनौलो हजार दिनका परिवारलाई प्रोत्साहनको लागि अण्डा,घिउ उपहार तथा वितरण गर्ने।

- पशु सेवा प्राविधिकहरुको सुक्ष्म पोषणयुक्त खाना सम्वन्धी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

३. शिक्षा क्षेत्र

- बाल क्लव स्थापना तथा विस्तार गर्ने ।
- विद्यालयमा रहेका वाल क्लवहरुलाई जीवनउपयोगी सीप र पोषण विषयमा अभिमुखिकरण गर्ने ।
- अभीभावक तथा समुदायका सदस्यहरुलाई पोषण सम्वन्धि शिक्षा दिन सामाग्रीहरु तयार पारि परिवर्तन गर्ने ।
- बालविकास सम्वन्धी योजना तयर पार्ने ।
- विद्यालय दिवा खाजामा आईरनयुक्त आहार शुनिश्चित गर्ने ।
- घर तथा विद्यालयमा करेसावारीको प्रबर्धन गर्ने ।
- शिक्षा क्षेत्रमा पोषण तथा सरसफाई सम्वन्धि क्षमता विकास गर्ने ।
- विद्यालय स्वास्थ्य तथा पोषण जाँच तालिका तयार गर्ने र प्रयोग गर्ने ।
- विद्यालयमा किशोरीहरुलाई जीवनउपयोगी सिप र पोषण विषयमा स्वास्थ्त शिक्षा दिने ।
- विद्यालय तथा प्रारम्भिक वालविकास केन्द्रमा,पोषण कर्नर ,हात धुने स्थानको स्थापना शौचालय तथा खानेपानीको शुनिश्चिता गर्ने ।
- स्थानीय विद्यालयको पाठ्यक्रममा जीवनपयोगी शिक्षा ,पोषण व्यवहारमा सुधार समावेश गर्ने ।
- महिला शिक्षिका र किशोरीहरुलाई सनेटरी प्याड निर्माण,महिनावारी व्यवस्थापन,छाउपडी र पोषण सम्वन्धि अभिमुखिकरण ।
- बाल विवाह विरुद्धका अभियानहरु संचालन गर्ने ।

४.खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्र

- जोखिमपूर्ण समयमा साबुन पानीले हात धुने व्यवहार प्रवर्धन गर्ने ।
- विद्यालयमा शौचालय,स्वस्थ्य,पिउने पानी,साबुन पानीले हात धुने र महिनावारी भएका बालिकालाई सरसफाईका सुविधाको व्यवस्था गर्ने ।
- समुदाय संस्था र अन्य सार्वजनिक स्थालमा शौचालय प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने ।
- खुला दिशा मुक्त क्षेत्र घोषणा तथा पूर्ण सरसफाई अभियान सञ्चालन गर्ने ।
- विभिन्न समुदायको लागि खानेपानी प्रशोधन प्रणालीको निर्माण,सन्चालन,वितरण र व्यवस्थापन गर्ने ।
- घरयसीस्तरमा सुरक्षित खानेपानीको उपलब्धताको सुनिश्चितता गर्ने साथै खानेपानी शुद्धिकरण गर्ने विधिको वारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने तथा प्रोत्साहन गर्ने ।
- खानेपानी सरसफाई क्षेत्रका सरोकारवालाहरुलाई अभिमुखिकरण ।

पोषण तथा खाद्य सुरक्षा नेपाल European Union unicef

- पानी सुद्धिकरण विधि तथा पानीका मुहान सुरक्षितको सुनुश्चितता गर्ने ।

५.महिला बालवालिका क्षेत्र

- समुदायस्तरमा प्रजनन स्वास्थ्य,सुरक्षित मातृत्व,महिनावारी तथा अन्य जीवनपयोगी सीप र लैङ्गिक समता सम्वन्धि तालिममा पोषण विषय समावेश गर्ने ।
- विद्यालय नजाने किशोरीहरुलाई जीवनपयोगी सीपवारे प्रदान गरिने तालिममा विषय समावेश गर्ने ।
- महिनावारी र पोषणका विषयमा परम्परागत अन्धविश्वास र परम्परा विरुद्ध पैरवी गर्ने ।
- घर परिवारका सदस्यहरुका साथै सासु बुहारी र श्रीमान बीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम संन्चालन गर्दा पोषणका विषयमा समावेश गर्ने ।
- सामाजिक सुरक्षा संयन्त्रमा पोषण प्रवर्धनात्मक क्रियाकपाल एकीकृत गर्ने ।
- महिला समुह , सहकारी र संस्थाहरुलाई पोषण प्रर्बधन गर्न परिचालन गर्ने ।
- गर्भवति र सुत्केरी आमालाई सम्मान गर्ने ।
- महिला समुह ,सहकारीहरुमा पोषिलो जाउलो,लिटो र आयोडिन नुन सम्वन्धि परामर्श र प्रर्दशन गर्ने।

६.स्थानीय सुशासन

- स्थानीय तहमा आवधिक,वार्षिक तथा रणनीतिक योजनामा बहुक्षेत्रीय पोषण योजनालाई समावेश गर्ने।
- १००० दिनका घर वरिवारको तथांङ्क अध्यावधिक गर्ने ,पोषण प्रोफाईल तयार गर्ने र पोषणका सुचकहरु तयार गर्ने ।
- कोशोर-किशोरीमैत्री स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रमहरु एकिकृतरुपमा विस्तार गर्ने ।
- पोषण तथा खाद्य सुरक्षा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नको लागि विभिन्न वर्ग/समुह,घरपरिवारसंग बहस पैरवी वैठक गर्ने ।
- स्थानीय तह गाँउपालिका तथा वडा तहमा पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशन समितिको गठन तथा समितिको नियमित वैठक संन्चालन भएको वारे सुनिश्चित गर्ने ।
- आपतकालिन अवस्थामा पोषण सम्वन्धी सूचना तथा पोषण निराकरण प्रणाली स्थापना र सवलीकरण गर्ने ।
- बाल संरक्षण अनुदान र पोषण भत्तालाई पोषण व्यवहार सुधारसँग आवद्ध गर्ने ।
- पोषणमैत्री स्थानीय तह तथा स्थानीय तहको घोषणा नीतिका लागि अभियान संन्चालन गर्ने ।
- पोषण प्रबर्धनकालागि सार्वजनिक स्थानमा होडिङ्ग वोर्ड,पोष्टर,ब्रोसर तयारी गरि व्यवहार परिवर्तन सम्वन्धी चेतनामुलक जानकारी राख्ने ।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजनावारे कर्मचारी,जनप्रतिनिधिहरुको क्षमता विकास गर्ने ।
- स्वास्थ्य संस्थामा सुत्ककरी हुन आउनेहरुका लागि प्रोत्साहन गर्ने
- समुदाय स्तरमा पोषण प्रवर्द्धन गर्न रेडियो कार्यक्रम संन्चालन गर्ने ।

- बहुक्षेत्रिय पोषण योजना कार्यान्वयनको नमूना तयार गर्ने ।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजनासँग सम्वन्धित क्रियाकलापहरुको अनुगमन गर्ने ।

निष्कर्ष :

आर्थिव वर्ष २०७४/०७५ सालको स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार यस जिल्लाको खार्पूनाथ गाँउपालिकामा तोकिएका २,३ वडाहरुमा बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको कार्यक्रम स्वीकृत भई संन्चालन गरेको देखियो ।खार्पूनाथ गाँउपालिकाको स्वीकृत उक्त कार्यक्रम तोकिएका वडाहरुमा २०७४ साल असोज महिना देखि २०७५ साल अषाढ मसान्त सम्म सन्चालन गर्दा सबल पक्ष नै बढी प्राप्त भयो ।विभिन्न चुनौतिहरुको सामना गर्नुपर्यो ।यस कार्यक्रमवाट तोकिएका सरोकारवालाहरुलाई कार्यक्रमले सकरात्मक सोचको विकास गरायो तर यसका लागी आर्थिक लगानी वृद्धि गरी आगामी वर्षहरुमा सवै वडाहरुमा पुग्ने अख्तियारी प्राप्त भएमा मात्र आशातीत उपलब्धिहरु प्राप्त गर्न सकिने देखिन्छ ।यस कार्यक्रमलाई अझ बढि सफल पार्ने हो भने एक जना बहु क्षेत्रीय पोषण विज्ञ व्यक्तिको समेत व्यवस्था गर्नु पर्ने देखिन्छ ।जसले गर्दा जनमानसले पोषणको बढि भन्दा बढि ज्ञान पाउने आशा गर्न सकिन्छ ।साना उमेरमा विबाहका कारण पाठेघर खस्ने समस्या,कम तौलको बच्चा जन्मने ,बाल मृतु हुने,मृत्यु र जन्मिएका धेरै जसो बालबालिका पनि कुपोषणको शिकार भैरहेको विभिन्न अनुसन्धानले देखाईरहेको छ ।बालविवाह कै कारण सामान्य पढाई सम्म पनि गर्न नपाउनु र दिन प्रतिदिन घरव्यवहारले थिच्दै जानु,घरयासी काम भित्र पनी परम्परागत चल्होको प्रयोगका कारण दम खोकी,क्षयरोग जस्ता रोगको शिकार हुनु पनि कुपोषणको एक कारण तत्वको रुपमा लिन सकिन्छ ।समग्र गाँउपालिकाकै पोषण स्थितिमा सुधार ल्याउनका लागि किशोरी अवस्था देखि नै प्रजनन स्वास्थ्य,महिनावारी स्वच्छता सम्वन्धी ज्ञान हुन जरुरी छ भने बच्चा गर्बमा रहे देखि २ वर्षको उमेर भित्र दिमागको ८० प्रतिशत भागको विकास हुने भएकोले यो अवधि भित्र पोषणयुक्त खानपान,स्तरीय सरसफाईयुक्त बानी व्यवहार र सकरात्मक सोच हुन जरुरी छ।सोही कुरालाई मध्यनजर गरी सुनौला हजार दिन भित्रका आमा र बच्चाको स्वास्थ्यलाई ख्याल गरी यो गाँउपालिकामा भएका सम्भवना र चुनौती र अवसरहरुको खोजी गर्नका लागि र सवै सरोकारवाला निकायसंग हातेमालो गर्दै भविश्यका कर्णाधार बालवालिकाको पोषण अवस्थामा सुधार ल्याउन अति आवश्यक छ ।
अत:आगामी दिनहरुमा यस्ता किसिमका सचेतामूलक कार्यक्रमहरु यस विकट हुम्ला जिल्ला खार्पूनाथ गाँउपालिकामा सन्चालन लाई निरन्तरता दिदै अगाढि बढ्दा यँहाका बासिन्दाहरुले पोषण सम्वन्धि ज्ञान पाई त्यसको प्रयोग तथा उपयोग र जीवनपयोगी सिपको विकास भई समृद्ध समाज निमार्ण हुने देखिन्छ ।

प्रतिवेदक:-खार्पूनाथ गाँउपालिका बहुक्षेत्रीय पोषण योजना, हुम्ला

सम्पर्क व्यक्ति: जैमल बहादुर शाही सम्पर्क नम्बर:- ९८४८३०९५५६ Email:-Kharpunathmun@gmail.com

खार्पुनाथगाँउपालिका

हुम्ला , नेपाल

स्थानीय प्रतिनिधिहरुको विवरण

अध्यक्ष	कर्ण बहादुर रावल
उपाध्यक्ष	सिन्धु (हमाल)शाही
वडा न.	वडा अध्यक्ष
१	मगु सिंह बुढा
२	कर्ण रावल
३	गुलम रावल
४	लोकजङ्ग हमाल
५	भिमराजशाही

प्रशासनिक तथा भौगोलिक विवरण

जम्मा वडा संख्या	५	
जम्मा क्षेत्रफल	८८०.००वर्ग कि.मी.	
जनसंख्या	६०११	
केन्द्र	खार्पु	
सिमानाहरु	पूर्व : सर्केगाडगाउपालिकापश्चिम : सिमकोटगाउपालिका उत्तर : सिमकोटदक्षिण : सिमकोट गाउपालिका	
घरधुरी संख्या	११३२	
साविककागा.वि.स हरु	लाली, राया, छिप्रा, खार्पुनाथ	
विद्यालय संख्या	१६	
स्वास्थ्य संस्थाहरु	४	
कृषि सेवा केन्द्र	०	
पशु सेवा केन्द्र	२	

वडागत जनसंख्या विवरण

गाउपालिका	वडा	घरधुरी	पुरुष	महिला	जम्मा	
खार्पुनाथ	१	३०५	७७१	८०४	१५७५	
	२	१५५	४२७	४१८	८४५	
	३	१९३	५३४	५२३	१०५७	
	४	२१४	४८५	५६०	१०४५	
	५	२६५	७५०	७३९	१४८९	
जम्मा		११३२			६०११	

अपेक्षित जनसंख्या(Target Population)

RM Name	Ward Name	Catchment Area Population	Expected Live Births	0-11 Months	02-11 Months	12-23 Months	00-23 Months	06-23 Months	00-35 Months	00-59 Months	06-59 Months	12-59 Months	00-14 Years	Total: 10-19 Years	Males: 10-19 Years	Females: 10-19 Years	15-44 Female Population	WRA 15-49 Years	MWRA 15-49 Years	Expected Pregnancy	60 & + Years
Karpunath	Chhipra	2053	44	42	41	46	88	67	131	212	191	170	624	453	243	210	508	557	422	52	173
	Kharpunath	2188	47	45	44	49	94	72	140	227	205	182	665	482	258	224	542	594	450	55	185
	Lali	2249	48	46	44	50	96	73	143	232	209	186	683	497	266	231	558	611	463	57	188
	Raya	2502	53	52	50	56	108	82	161	260	234	208	761	552	296	256	621	680	515	63	212

पोषण तथा खाद्य सुरक्षा नेपाल

European Union

unicef

Estimated Numbers of beneficiaries including (24 to 59 months children)

SN	District	VDCs	PLW and 6-59 months children data of Humla district			
			PLW	Children 6-23 months	Children 24-59 months	Total
	Humla	Raya	51	108	129	288
	Humla	Chhipra	31	87	74	192
	Humla	Kharpunath	50	102	110	262
	Humla	Lali	54	97	95	246
			186	**394**	**408**	**988**

कुपोषणको तथ्याङ्क

शिध्र तथामध्यमखालको कुपोषणको स्थिति

S.No	VDC	Green	Yellow	Red	# children assessed
1	Chhipra	68	38	12	118
2	Raya	110	45	12	167
3	Lali	72	48	21	141
4	Kharpunath	108	15	10	133
	Total	**358**	**146**	**55**	**559**

(२०७३ कार्तिक महिनाको प्रतिवेदन।MAM कार्यक्रम)

शिध्र कुपोषणको अवस्था

गाउपालिका	पुरुष	महिला	जम्मा
खार्पुनाथ	३८	३५	७३

(२०७४ बैशाखमहिनाकोप्रतिवेदन।MAM कार्यक्रम)

स्वास्थ्य क्षेत्र

स्वास्थ्य सेवा केन्द्रको विवरण

गाउपालिका	स्वास्थ्य केन्द्र भएको स्थान	जनसंख्या	सेवा क्षेत्र	स्वास्थ्यजनशक्ति
खार्पुनाथ	राया, लालि, छिप्रा, खार्पुनाथ	६०११	सबै वडाहरु	१५जना

स्वास्थ्य क्षेत्रबाट संचालितअन्यपोषण लक्षितकार्यक्रमहरु

- २ वर्ष सम्मकाबच्चालाई नियमित बृद्धि अनुगमन
- राष्ट्रिय अभियान
- शिध्र कुपोषणको एकिकृत व्यवस्थापन
- शिशु तथाबाल्यकालिनपोषण र बालअनुदानकार्यक्रम
- रक्तअल्पताकमीको रोकथाम
- आयोडिनको कमिको रोकथाम

शिक्षा क्षेत्र

गाउपालिका अनुसार विद्यालयको विवरण

गाउपालिका	विद्यालय संख्या	स्रोत केन्द्र	छात्रा	छात्र	जम्मा	कैफियत
खार्पुनाथ	१६	लालि	९४४	८६१	१८०५	

शिक्षा क्षेत्रबाट संचालितअन्यकार्यक्रमहरु

- दिवाखाजाकार्यक्रम (जिल्लाको सबै बालविकास देखि कक्षा ५ सम्मकाविद्यिर्थिहरुलाई)
-

कृषि क्षेत्र

साविकको गा.वि.स गतकृषक घरधुरिको संख्याप्रति सेवा केन्द्र

गाउपालिका	सेवा केन्द्र	गा.वि.स संख्या	घरपरिवारको संख्या	कार्यरत प्रा.स, ना.प्रा.सको संख्या	खेती योग्यकुल क्षेत्रफल	

पशु विकास क्षेत्र

गाउपालिकाअन्तर्गत पशु सेवा केन्द्रको विवरण

गाउपालिका	पशु सेवा केन्द्रको विरण	समेटिएका वडाहरु	समेटेको घरधुरी	
खार्पुनाथगाउपालिका	लाली र राया सेवा केन्द्र	सबै वडाहरु	११३२	

खानेपानितथा सरसफाई क्षेत्र

यस गाउपालिकाअन्तर्गत पर्ने साविकका ६ वटै गा.वि.स हरु खुल्लादिशामुक्तभईसकेको अवस्था छ, तथ्याङ्कगत रुपमा हेर्दा यस गाउपालिकामा १०० प्रतिशत सरसफाई वाखुल्ला ठाउमा दिशानगर्ने भन्ने देखिन्छ त्सै गरि खानेपानिकाको अवस्थापनि धेरै घरधुरिको पहुचमा रहेका देखिन्छ ।

पोषण तथा खाद्य सुरक्षा नेपाल

European Union

unicef

खार्पूनाथ गाउपालिका	साविककागा.वि.स	जम्मा घरधुरि	व्यवस्थितखानेपानि		चर्पि प्रयोग		
			लाभान्भित घरधुरि	प्रतिशत	लाभान्भित घरधुरि	प्रतिशत	
	छिप्रा	२४०	१९२	८०.००	२४०	१००.००	
	खार्पुनाथ	३०३	३०३	१००.००	३०३	१००.००	
	लाली	३३७	३०४	९०.२१	३३७	१००.००	
	राया	३८८	१२०	३०.९३	३८८	१००.००	

महिलातथाबालबालिका क्षेत्र

महिलातथाबालबालिकाकार्यलय अर्न्तगत यस गाउपालिकामाविभिन्नकार्यक्रमहरु संचालनमा रहेका छन् । उक्तकार्यालय अन्तर्गत जेष्ठता तथाअपाङ्गगता परिचयपत्रवितरण कार्यक्रम, अपाङ्ग भएकाबालकालिकातथातिनका घरपरिवारका सदस्यहरुलाई सिपमुलकतालिमहरु, आधाभुततालिम, समुदायमाआधारित संरक्षण प्रणली, समुह, समिति र बचत परिचालन, सासु बुहारी अन्तरक्रियातालिम, महिलापुरुष समविकास तालिम, लैगिक हिंसा निवारण कार्यक्रम, महिला समितिअन्तर्गत व्यावसायिक समुहतालिम, गरिबी विरुद्ध महिलाअभियानकार्यक्रम, विद्यालयविमुखकिशोरीकालागिबहुआयामिकविकास कार्यक्रम, विपद्रमा परेकाबालबालिकाहरुकालागि उद्धार तथापुनर्स्थापनाकार्यक्रम संचालनगर्ने योजना रहेका छ ।

स्थानियशाासन क्षेत्र

- बालअनुदानको संख्या (२०७२ /०७३)

सि. नं.	गाविसको नाम	बालिकाको संख्या	बालकको संख्या	जम्मा संख्या	मासिकपाउने रकम	महिना	जम्मा रकम
	खार्पुनाथगाउपालिका						
	खार्पुनाथ	१५८	१७१	३२९	२००	१२	
	छिप्रा	१३३	१२४	२५७	२००	१२	
	राया	२०८	२०४	४१२	२००	१२	
	लाली	२१५	२११	४२६	२००	१२	

- स्थानियशाासनतथा सामुदायिकविकास कार्यक्रम

पोषणको अवस्था सुधारमा देखिएकाचुनौतिहरु

- पूर्ण स्तनपान
- स्थानियउत्पादनकमहुनु र स्थानियउत्पादनको उपभोगमाकमि
- पशुजन्यआहारको पहुचमाकमि
- बालबालिकातथा घरायसि सरसफाई कमजोर
- खाद्यपदार्थबाट पाईने पोषक तत्वको बारेमाजानकारि नहुनु
- गाउपालिका स्तरिय दक्षजनशक्तिनहुनु
- स्वाथ्यतथाअन्य सेवामालक्षितवर्गको पहुचनहुनु
- किशोर किशोरिमाप्रजनन् स्वाथ्यतथापोषणका बारेमाजानकारि नहुन
- महिलाको कार्य बढि हुनु

पोषण सम्बन्धिकामगर्ने अन्यकायक्रमतथा संस्थाहरु

यस गाउपालिकामापोषणका कार्यक्रमहरुमा स्वास्थ्य शाखाबाट संचालित भिटामिन ए, बृद्धि अनुगमन, शिशु तथाबाल्यकालिनपोषण र बालअनुदानकार्यक्रम, रक्तअल्पताकमीको रोकथाम, आयोडिनको कमिको रोकथाम जस्ता कार्यक्रमहरु संचालनमा छन् भने अन्यकार्यक्रमहरुमाशिध्र कुपोषणको एकिकृत व्यवस्थापनकार्यक्रम, आमातथाबाल स्वास्थ्यपोषण कार्यक्रम र महिलातथाअपाङ्ग बालबालिकाकालागिएकिकृत पोषण कार्यक्रम जस्ता पोषणका कार्यक्रमहरु संचालित छन् ।

पोषणयुक्त

थप तागत

पोषण तथा खाद्य सुरक्षा नेपाल

European Union

unice

पोषण तथा खाद्य सुरक्षा नेपाल